

PROZA SCURTĂ

de AL. PIRU

DAMIAN STĂNOIU

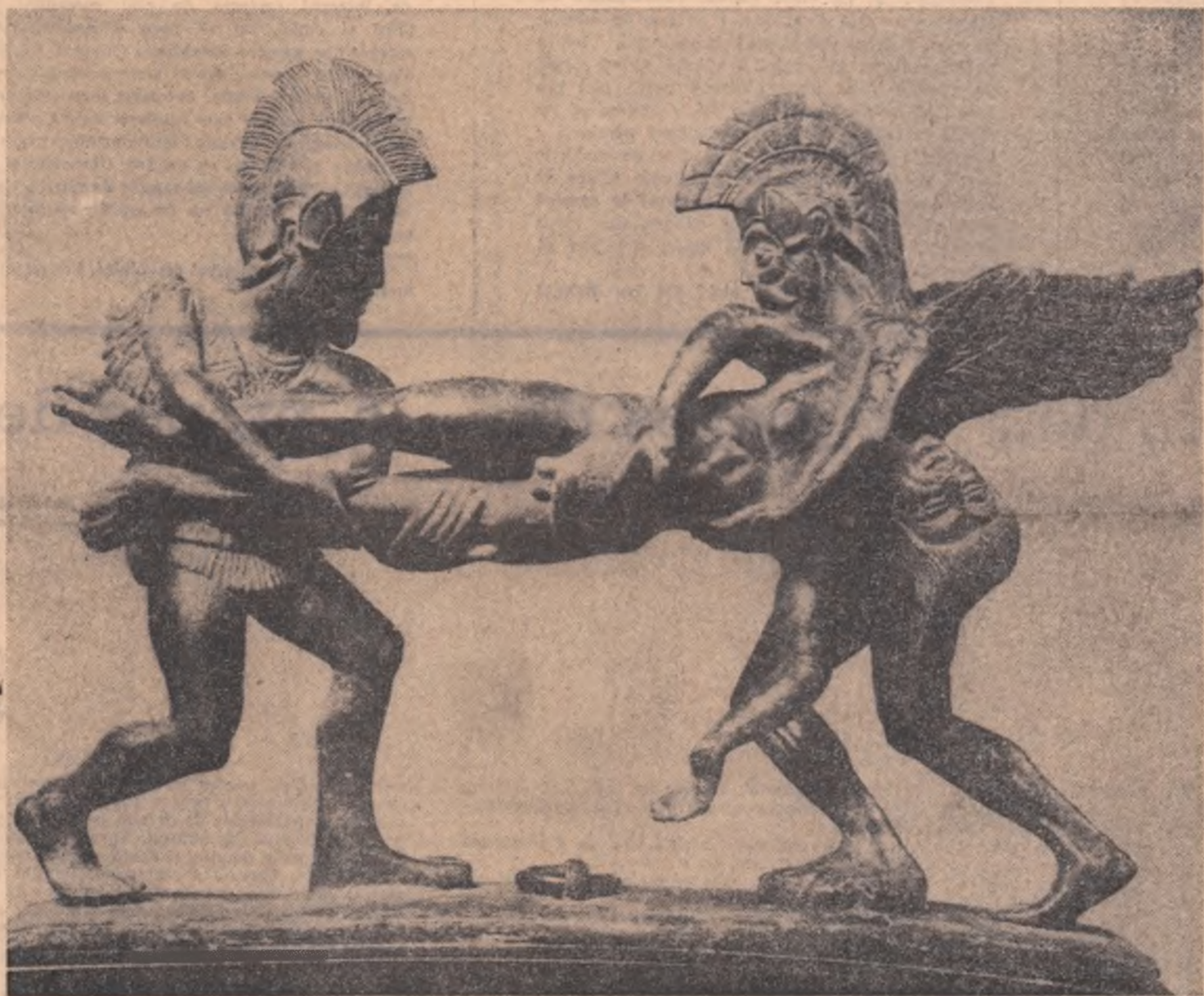
- Inedit -

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

ANUL XI—Nr. 18 (314) ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● Simbătă 4 MAI 1968 ● 8 pagini 1 leu

Artă etruscă
(bronz)

SĂPTĂMÎNA

UN PROFUND UMANISM

Procesul de perfecționare continuă a vieții materiale și spirituale, lărgirii și aprofundării cadrului democrației socialiste îi este închinată activitatea neobosită a partidului, activitate care în ultimii ani ne-a oferit satisfacția unor tot mai evidente cuceriri în drumul României spre progres.

În acest spațiu de preocupări s-a înscris recenta plenară a Comitetului Central al Partidului — plenară care prezintă o importanță vitală pentru dezvoltarea în viitor a patriei noastre. Discuțiile purtate în cadrul ei, hotărârile adoptate, intervenția impresionantă a Secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, relevă capacitatea partidului nostru de a soluționa în mod profund științifice problemele ridicate de mersul înainte al societății românești.

De o importanță extremă ni se par a fi în acest sens măsurile privind perfecționarea învățământului de cultură generală, profesională, tehnic și superior. Așa cum se sublinia în cuvântarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, reforma învățământului din 1948 cu toate laturile pozitive de care, incontestabil, a dispus nu a fost capabilă să impulsioneze în mod corespunzător procesul de ridicare a nivelului de cultură și civilizație a națiunii noastre. Necesitatea de cadre bine pregătite, al căror nivel intelectual să se acorde cu ultimele cuceriri ale științei și tehnicii mondiale se impune cu stringență. Măsurile planare vin în întimpinarea acestei necesități, contribuind la angajarea într-un nou curs a desfășurării procesului instructiv-educativ, pregătind astfel terenul pentru creșterea și promovarea, în toate sectoarele vieții sociale, a unor cadre cu o înaltă pregătire profesională și ideologică.

Sub semnul lărgirii necontenite a democratismului orinduirii noastre se află și celelalte hotărâri ale plenarei. Respectat din ce în ce mai mult pe plan internațional, promovind o politică principală de colaborare și înțelegere frățească între partidele comuniste între toate forțele ce se afirmă împotriva imperialismului, pentru pace, dreptate socială și progres, partidul nostru se îngrijește continuu de întărirea și respectarea democrației pe plan intern, de respectarea drepturilor individului într-o societate al cărui obiectiv fundamental este ridicarea grijii față de om la ni-

velul de lege fundamentală. În acest sens trebuie să vedem hotărârile privind reabilitarea unor membri ai partidului din sau de după perioada ilegalității, comunisti cu merite reale în mișcarea muncitorească din România. Disparuți din viață în urma unor procedee abuzive ale unor persoane cu funcții de răspundere în partid, ei sînt reabilitați astăzi post-mortem, înfăptuindu-se astfel un act justitiar. Inscenarea premeditată, procesul nedrept în urma căruia a dispărut din viață Lucrețiu Pătrășcanu, militant al mișcării comuniste și muncitorești încă din anii ilegalității Partidului Comunist este un act incalificabil, opus tradiționalului spirit de omenie românească, act față de care Alexandru Drăghici, poartă o gravă răspundere. Măsurile luate de conducerea de partid privind reabilitarea lui Lucrețiu Pătrășcanu, a lui Ștefan Foriș și a celorlalți activiști de partid ce au avut de suferit de pe urma unor procedee de lucru nedemne și ilegale, sînt de natură a întări autoritatea și coeziunea partidului, a ridica prestigiul său în rîndurile oamenilor muncii, a spori încrederea poporului și înțelepciunea politicii sale. Ele sînt ilustrări elocvente ale voinței ferme ca asemenea fapte să devină imposibile, iar cei vinovați de ele să sufere consecințele atrase de o asemenea act în fața căruia sîntem incapabili de a găsi termenul pentru a-l designa reprobator.

Presă publică nenumerate opinii, adenziuni ale oamenilor muncii la hotărârile recente planare. Se află în ele semnul înaltei stime cu care poporul nostru înconjoară politica partidului. Sint expresia înaltei aprecieri pentru democratismul instaurat în toate sectoarele vieții publice a statului. Respectarea normelor democratice în viața partidului și a țării, crearea celor mai favorabile condiții pentru liberă afirmare a personalității umane sînt principii scumpe fiecărui dintre oamenii muncii. Profundul umanism al societății noastre pentru care militează partidul, Comitetul său Central în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu se relevă încă o dată ca o piatră de temelie a României moderne.

L.

„Socialismul trebuie să realizeze asemenea condiții ca omul, stăpîn al mijloacelor de producție, făuritor al tuturor valorilor materiale și spirituale, să fie într-adevăr în centrul atenției, să aibă rolul principal în societate, să se bucure și să beneficieze nestinjenit de drepturile și libertățile adevăratei democrații socialiste - premisa fundamentală a înfloririi depline a personalității umane. Aceasta înseamnă, în fond, socialismul pentru care am luptat, pe care îl făurim și-l desăvirșim în România.”

NICOLAE CEAUȘESCU

Mihnea Gheorghiu

Umanități

Zodia taurului

Taurul asirian de smalt și cărămidă și-a luat în stăpînire stelele emisferei boreale, cu în fie care miez de primăvară. E o zodie robustă, care dă ghes soarelui să reverse-n ziua singele verde al pămîntului.

Tot astfel în arenă, cu su traje de luz — în costumul lui de lumină, toreadorul varsă singele taurului „de trei ori milenar” pe altarul bravurii.

De cite ori am asistat la o corrida, fără a înțelege întotdeauna subtilitățile acestui rendez-vous cu moartea la orele 5 după amiază, două puternice amintiri artistice îmi colorau atracția orgoliosului spectacol de capă și spadă: Tauro-maquia lui Francesco de Goya y Lucientes și Bocetul lui Garcia Lorca la moartea toreadorului Ignacio Sanchez-Mejias.

De o parte și de alta a intrării în sala lui Goya de la muzeul Prado, străjuiesc cele două Maia, cu acel zîmbet trufaș și reținut care le identifică vsmîntul vaporos cu nuditatea. Mi-am figurat această poartă a voluptății și ca un timp de cumpănă în viața lui. Iar viața lui, ca o necontenită luptă cu ingerul. Cu un inger însă aristocratic și disprețuitor, șarjînd, de pe cal, cu lancea, un toro bravo lansat în arenă. Pentru că așa mi l-am imaginat, simbol al forței și genului luptei, un toro măgic, infruntînd, masiv și ager, pe nobilul călăreț înarmat, într-o încumetare mortală, la care publicul aclamă, pe rînd, toreadorul și taurul, ca pe doi frați vrăjmași, uniți de aceeași soartă în clipa su-

premă a adevărului. Ca lupta dintre leu și balaur dintr-un desen de Leonardo da Vinci, alcătuită verosimilă dar ireală, în care totul capătă (sub simbolurile „monștrilor”) semnificații de compasiune umană.

Garcia Lorca ar fi avut acum 70 de ani. El a rămas tînăr prin moarte, precum se cuvine eroilor, în tragica lor comuniune cu țarina. Mi l-am închipuit întotdeauna părăsind arena poeziei, subiectele majorității stampelor sale și în timp ce trompetele sună un cîntec la fel de sfîșietor ca Adios a Manolete și mindru ca bocetul său.

La zece de ani după aventura cu Ducesa de Alba, după Capricii, Dezaștrele războiului și Proverbe, opera finală a lui Goya (Tauromahia și Taurii din Burceos) apare ca un cîntec final de slavă înălțat acestei „tragice prietenii, de trei ori milenare, între omul hispanic și taurul neînfricat” (Ortega y Gasset).

Dimensiunile principale ale „plebeismului” lui Goya puerced, în primul rînd, de la coridrele de tauri care constituie, dintr-o mărturisită preferință, subiectele majorității stampelor sale și în care simțim rumoarea fantastică a publicului, a marelui public popular. Elogiul plastic al spectacolului național ce-i emoționează profund (dintr-o scrisoare din 1825 a lui Moratin, autor al unei istorii-tratat de tauromachie, aflăm că:

(Continuare în pagina a 7-a)

RADU CÎRNECI

Moment de nuntă

„Suiam în mirezme pe înaltele scări, în adîncul de lună și pur; brazi lîngă tîmple, cu largi inserări, păsări de jur-împrejur.

Păsări de taină, cu vuiet ușor, în umeri, în brațe, în pulpe, păsări în singele nostru de dor, de cîntece păsări, și suple.

Suiam în mirezme spre steaua-destin, tinjînd după fără de moarte, dar păsări de poftă și păsări de chin intrară-n a trupului parte :

vrtej de dorinți, și prelung lunecam, pe-a singelui aprigă-arsură, o spaimă nebulă și dulce eram, și una și-aceeași făptură...

Castel de rouă

Mă legănam în casa mea de rouă, — cristall sublim sub vooletii sori — prezent în timp pe malurile două, cu plins de morți și dans de sârbători.

Mă legănam cu luna lîngă buze, cu Sirius pe stingul inelar, tînteu în mine prefăcute muze, dar eu purtam însemnul legendar.

Mă legănam, — se legănam în mine un salt de leu, o pasăre-izvor — mă traversa o punte de suspin — Icar învins în singele-mi sonore —

Eram mereu lumina mea și umbra, răspuns incert la galbene-nitrebări, mă bîntuia fără-necutare sumbra privire-a mea pe intime cărări...

Castel sublim, jur-împrejur de rouă : mereu mă lupt spre cerul alt să ies, deși legat de malurile două o singură vâpaie mi-am ales.

DISTINGUO

ÎNDREPTAR PENTRU CITIREA LUI PROUST

(II)

Sînt semne chiar că firea lui feminină, sedentară și limfatică îl conducea pînă în procesul de nutriție al lumii vegetale. Căci el însuși umblă în felurite chipuri după alimentul luminii. Culoarele spectrului solar, cu nuanțele lor infinite combinate, care îi smălțuiesc opera și pe care studioul german Uwe Daube le-a inventariat de curînd în teza lui de doctorat, tonurile în scădere ale unui omurg de vară, urmîrite de romancier pe un turn de biserică, verdele multiplu asimilat îndelung din capriciul valorilor, pe cînd se plimba în trăsura pe fîrmele mării, ca și tot ce este vibrație diaprată de vitralii înăuntrul unei catedrale, atestă înfometarea coloristică a spiritului și a organismului său. Cîteodată nevoia de culoare și lumină, care ia în alt plan forma spirituală a marelui său interes față de pictură în general, în deosebi față de colorisii venețieni și olandezi, se combină cu plăcerea sedentară de interior, cum vedem în descrierea camerei de la Balbec, în care el lincezește ca o plantă de apartament răsucită spre ferestre sau, perdelele fiind trase, spre reflexele vitrinelor de mobile : „Tapiterul bavarez, care fusese însărcinat cu amenajarea acestei locuințe luxuase, schimbase decorul încăperilor și, într-o privire privește aceea în care mă aflam eu însuși cu domnișorul, hotărîse ca pe trei părți de-a lungul pereților să se înșirue bibliotecă scunde cu geomuri, în care, după locul ocupat de ele și printr-un efect neprevăzută de tapiter, se reflecta cite o parte sau alta din tabloul schimbător al mării, călături o friză de marine luminoase, neîntreruptă decît de plînurile de mahon despărțitoare”.

Orîndue s-ar afla, Proust își orientează heliografic frunzele sensibilității pînă și la jocurile coloristice cele mai precare. Lumina e hrana spiritului său și contemplarea îndelungată a spectrului solar după ceasurile zilei ascunde, sub descrierea literară, un proces de nutriție tot atît de misterios ca asimilația clorofiliană. Feminin, pasiv, sedentar, clarotic și chiar clarotic, atît ca organism, cît și în spirit, el dispune de un imens număr de metafore descriptive, toate sînd în legătură cu cite una dintre laturile lui caracterologice și cele mai multe provenind din lumea plantelor. Propriu viziunii sale, el însuși lujer gînditor, e înfățișarea de parc botanic a societății omenești. În Cote de chez Swann, ca și în Sodome et Gomorrie, presimțirea draștoică cheamă, ca s-o exprime, delicatul eveniment floral al așteptării pole-nului peste pistilul tremurător.

VLADIMIR STREINU

(Continuare în pagina a 7-a)

Cine este acel Eu din Predoslovie care l-a creat pe Diavol și pe Dumnezeu, mai în glumă, mai în serios? Versurile îi prezintă chipul astfel: e un satyr despuat. Umbli „gol prin mărcini”, șopirlă a ferburilor, prieten al greierilor, al plaiurilor, al spicilor și florilor. „Picioarele de poez” i se „răsfring încet / în piele-albastră de țap”. Îi place codrul verde „neliniștea din foșnet de păduri”, se pierde „pe sub papuri și stihii”. Are convingerea argeziacă a desprinderii din lut pe verticală care se face de mil de ani încet purificându-l. Veneam din vechi filtrări de fum, / urcam pe stînci abrupte în genunchi / să mă înscriu pe verticală, arid, pe scara dintre visuri, / liană care spinzură pe cer adîncul, / suindu-l prin copaci, prin ierburii, / prin apele de smalt, de clorofilă, / prin șerpi, prin piatră și prin semeni. Ascendental sau atavic este vegetalul, văzut ca element eteric primordial: Sint călătorul care din zvon se infiripă, / din frunza care moare, din unda ce suspină, / din amintirea lumii, din cîntec de păduri — / risipitorul care s-a cheltuit din Chaos. Se simte admirabil numai în mediul păduros și cîmpenesc, printre buruienii și zvon de cîntece; mai ales în anotimpul cînd clorofila fierbe, triumfă: Primăvara — agitator de smaragd al codrului — / ride în secunda dulce a exodului, / seva inundă în noapte arterele, / dezvăluindu-și misterele. Intr-un asemenea anotimp efervescent, însuși satyrul se confundă cu principiul nașterii și renașterii regurilor și speciilor concrete și abstracte: Este vremea desfacerii din mărmașă tacerii / și mă pierd în frunzele puterii, / dărîm cetățile, / pe șafod răstorn impuritățile / în aria neliniștii de amalgam, / și urc din vechi îndemn de neam / muntele ciudat al Victoriei, / în desăvîrșirea Istoriei. Satyrul aflat „în piele-albastră de poez” sau poetul ascuns în piele-goală de satyr, nu se simte liber decît în agitație. Circulă prin codri și cîmpii, dansînd, meditînd, glumind și exaltînd dimpreună cu un vag cortegiu de nimfe și grații. E chiar prilej de discordie: Unde e mărul speranței de aur? / Cele trei grații au murit de ciudă, / se întrecuau surprindu-se între ele... / Agonia — jalnică paparudă. Preferă timpul ploios, adică vremea freneziei senzoriale, a fertilității, cînd gol ca paparudele își poate desfășura toate atribuțiile. Cînd nu plouă stă trist în „scaunul de soc” și roboteste fără odihnă la mașinării norilor ori a pămîntului, cugetă la rosturile lumii. Produce ploaie, nu artificială: distilam cununi de ploaie, / furtuni ce zac în rădăcini / pîndindu-mă din întuneric... Noian de strimbe panorame / și un candel din dac desfrîu, / nu dau odihnei nici o clipă. Închină bunicii — indiscutabil, originea și neamurile satyrului sînt rurale. — Immuri mărețe: Trecuse timpul de la fenomene / și maica Geeea a izbucnit din Chaos, / din ceață fără laur. / Cu trupul ud de apele sărate, / s-a tăvălit ușor în cernoziom, / să nască ierburii, greierii, și copaci, șopirle, / scuihind culoare, oase, carne, din coapsa Evei întregindu-l pe Adam. În strofa următoare se revine la persoana satyrului — aici simbol al ubilității — printr-un colaj suprarealist, (practicat și de Ion Gheorghe): I-am cunoscut pe toți urzind minuni: / pe Ramses și Pericle, / pe Giordano și pe Luther, / pe Spartacus și pe Lenin, / pe Michelangelo Buonarroti, / pe Cimabue și pe Sancho Panza, / pe Afrodita și pe Roi-Soleil, /

și pe Isus urcînd pe cruce de născociri, / neantul singeros din Ghetsemani. Însă nici unul n-a făcut minuni ca Geeea, bunica pămîntului, cîmpurilor, semănăturilor, pădurilor, satyrilor, panilor, etc. Căci: Din trupul lui Adam cel îndoit / și-al Evei mîlăioase ca un șarpe, / răscumpărata cu venin, / s-a înălțat din patimi mari / un pom mai roșu decît focul... / Și Geeea l-a privit, prelung, / rîzînd ascuns, / temîndu-se în sin de răzvrătire. Ambiguitatea sensurilor este perfectă ca și confuzia dintre pîcat și răzvrătire. Os de zeu, satyrul-poet înalță immuri de slavă zeilor superiori, pe care însă îi subordonează regnului

e un naturist frenetic, un temperament de satyr-aperjur, bine hrănit cu șofitele din finuturile de la Gruu, un păgîn mocalit și nicicum de natură romantică profundă. În spirit de autentic Anton Pann, poetul persiflează și se auto-persiflează într-un ritm de gîndire lirică populară. Nu crede mai în nimie, e însă înțeles și de unora definiții memorabile prin umor și concizie paremiologică. Despre femeia infidelă: Eu cobor în chin / tu la Damaschin (p. 179). Despre turpitudinea bărbătească: Mi-am pus cap de țap, potcap, / să scot fetele din iad. / Vai și mie, și vai lor, / lingă dor, lingă ulcior. (p. 159). Despre sangvinitatea erotică:

CRONICA LITERARĂ

de M. N. Rusu

Panorama cuvintelor *)

său botanic: Pe zei l-am văzut goi în grădină, / în răsăritul negru și în apusul galben, / mureau culori de scrum pe trupul lor, / purtîndu-mă-n nămol de vis, / în depărtări și Dochii. / Zeii mei purtau pe frunte coroane de lei, / de sălcii, de gullii, de lipan, / frunze de laur nefînd în grădina tatălui meu. / Mă întorceam din cer rîzînd / de îmbrăcămîntea zeilor din raze de anțart, / și noaptea adunam singurătățile de bozii / să-i învelesc puțin, / să nu moară de răcoare. Cu alte cuvinte, satyrul își bate joc de neputința pudică a zeilor săi. El ride, în aceeași măsură și de propria moarte pe care o vede ca un „splendid spectacol cîmpenesc”, un bal mascat în aer liber. În fond, satyrul e țărănul mitologiei, iar aici doar masca plîngînd-rîzînd a unei structuri legate de sat și natură. Rugăciunile sale sînt ale omului prins la treburile agrare, preocupat de succesul gospodăriei și de viață eternă, patriarhală: mă închinam la alge și la tine, / să gem de adevăr, de bine, / să-mi vad greierii în mărcini, / boii-n padini verzi și în lumini, / vecinii să mă ucidă pe aproape / ca niște albatroși peștii reci din ape, / să nu-mi pierd oile-n văi, / iubirea să nu moară în odăi, / gîndul să are singur pămîntul, / întrebările mele și vîntul, / să trec de malurile negre, de tine, / să te vad, Doamne-n uitare de sine. Aceleași „munți și zîle”, satyrul le rezolvă prin nărdăvălii: Singur în cicoare, din slava cerească, / prind un fel de ingeri și-i pun să plivească.

Ce trebuie înțeles pînă aici? Că Ion Bănuță, Floare de blestem, în bluză — / patimă de andaluză. (p. 146) Despre iubirile monahicești: Panorama iubirii (p. 145). Despre patimile și viciele truștii: Panorama șarpeului (p. 60) sau această remarcabilă de lapidară baladă haiducească pe care numai o ireductibilă structură panică o putea desprinde din ancestralul ei disimulat în haine nemțești: Șase gloanțe m-au ajuns, / m-au ajuns, nu m-au pătruns — / numai în a șaptea zi, / cînd vrui a mă odihni, / unul rău mă găuri. / Vai, la rană nu ajung, / mi-a căzut și brațul sting. Panorama intruchipărilor lui Ion Bănuță, cînd clovn prin iarmarocae, cînd Diavol valah, cînd un fel de Nichilperca, cînd călugăr, cînd personaj mitologic sau biblic nu exprimă altceva decît fatetele spiritului său țărănesc predispus la travestii și carnaval, la bufonada gravă și cu țile. E un „hîru bun de glume”, un poet care a redescoperit gratuitatea folclorică a versului, a vorbelor în special, a jocului poetic. (Panorama culorilor). A-l apropia cu servă științifică de Faust, de Mefisto, de întregul cortegiu de eroi romantici tenebroși și cinici, mi se pare o necunoaștere a categoriilor noastre autohtone. Olimpul Diavolului e un gen de Povestea vorbii, la persoana I-a, amestecată cu istoria, biblia, mitologia și cu alte dresuri vrăjitoresci, pornită spre căutarea simplă a panoramelor deschise în cuvinte; fără a uza însă excesiv de calambur și echivoc, ca un Ion Gheorghe a cărui Zoosophia intră în aceeași familie de spirite. Umorul și ironia lui Bănuță țin de un dicteu interior și nu de unul lingvistic.

*) Ion Bănuță, Olimpul diavolului, Panorama efemeridelor, E. T. 1967.

À propos de... À propos de... À propos de...

SPORT

CONCEPȚIA

Miercuri, la Linz, echipa noastră națională a luat un start așteptat cu multe emoții de către iubitorii fotbalului. Era un meci amical, fără nici o miză, partidă în buestru pe care unii dintre noi, și anume antrenorii, au luat-o drept altceva. Să mă explic.

Nu subestimez rezultatele și mai ales statistica. De fapt, în ce privește balonul rotund, aici cifrele sînt nemiloase. Era bine dacă, să zicem, am fi plecat de pe cochetul stadion cu 20.000 de locuri din acea provincie austriacă cu un 1-0, meritat sau nu. Dar nu asta este esențialul și noul președinte al Comisiei de selecție se pare că nu a înțeles multe lucruri din rolul ce-i revine. Noi voiam să vedem puțin joc și ecranul televizorului ne-a arătat o babo-oarba în 10 apărături, cum rar ni s-a mai întîmplat să avem norocul să zărim.

Din declarațiile tandemului Vogl-Niculescu am înțeles că există o concepție în noua politică a echipei naționale și anume aceea de a ne apăra mai întîi și pe urmă a realiza victorii. Dacă-i așa, scopul acestei partide amicale a fost atins! Austria cu o echipă de Divizia C. timidă, timorată, fără tehnică a presat 70 de minute poarta românească și a reușit ceea ce era ușor de prevăzut: să egaleze o echipă care voia orice în afara unei victorii.

Dar, dragi antrenori, asta este o concepție îngrozitoare. Trebuie să v-o spunem de la început ca să nu mai aveți ce scuza să găsiți mai târziu. După noi fotbalul se joacă în funcție de adversar! Wunderteamul de miercuri era numai o palidă umbră a ceea ce altă dată Austria putea opune pe terenurile de fotbal. Speriați de ideea că se joacă în deplasare, selecționerii noștri au alcătuit un unsprezece bazat pe apărători de meserie. Asta a fost clar. Dar mă întreb: adică ce voiam noi să obținem la Linz? Calificarea în șirurile campionatului mondial? Titlul de cea mai bună echipă din Europa? Nimic din toate acestea! Voiam să vedem la lucru o formație alcătuită din jucători ce s-au văzut rareori, poate cei mai în formă din campionat. Atît. Ar fi fost normal să încercăm măcar două formule în înaintare, și poate o altă alcătuire a liniei ultime. Nu ne oprea nimeni. În locul acestei experiențe, antrenorii au luat jocul în serios și s-au bătut pentru un joc egal. Să le fie de bine! Pentru noi testul de la Linz n-a făcut două parale. De ce? Pentru că ne-a arătat, dacă mai era nevoie, ce concepție retrogradă stăruie în mentalitatea antrenorilor români. De ce să ne mai mirăm că aproape toate echipele noastre își fac zestre de puncte din clasament pe teren propriu și se bat în deplasare pentru un schiomb de punct? Dar dacă la club nefeicitărea asta poate fi admisă, în politica echipei naționale ea este fatală. Nu există în lume antrenor al unei reprezentative care să dorească și să însușească dorința de draw și nu de victorie.

Suștin că naționala austriacă de miercuri putea fi învinsă la un scor mare de către orice echipă de club românească. Asta se vedea foarte clar pe teren. O apărare șubredă, un portar greoi, o înaintare fragilă, o linie mediană fără orizont. Iată ce ne-a fost opus. Și în locul unui ochi în stare să știe încă după 14 minute de joc ce avem de făcut, adică să atacăm, nu să ne apărăm, unsprezecele nostru a primit instrucțiuni să se retragă în apărare chiar de la începutul reprizei a doua, ceea ce a dus la sugrumarea apărării, mereu pusă în situația de a respinge atac după atac!

Primul examen pe acest an al antrenorilor este un eșec. O spunem deschis. Cît despre jucători, și aici selecția a bîjbîit în mod evident, Ionescu fără Dumitriu II, o știu și copiii, nu se descurcă în teren. De ce era nevoie să fie cu noi pînă la Linz unde și-a pierdut cola avută? În apărare Halmăgeanu, greoi ca totdeauna, cu toată partida omorabilă făcută nu ne-a convins. N-am înțeles de ce s-a făcut atîta caz de Grozea cînd el este un jucător oarecare. Kallo, cu tot golul înscris, este departe de pretențiile pe care le-am putea avea față de un internațional. S-au impus: Coman, Dobrin (de ce l-or fi înlocuit antrenorii?) și Sasu. Dinu — o promisiune, dar duritățile repetate și stilul rudimentar o să ne dea bătăi de cap, mai ales în fața careului de 16 metri. Fundașii laterali nu ne-au impresionat. S-ar putea găsi ceva mai fericit, Cam atît. Rămîn la părerea că ori antrenorii naționalei noastre își vor schimba rapid concepția despre jocul naționale, ori ei trebuie să schimbeți atîta vreme cît nu ne vom trezi cu meciuri adevărate, de miză în fața. Pentru că pînă atunci ar trebui totuși clădită o națională solidă, modernă, ofensivă. Jocul bădesc după mică ciupeală nu va duce la nimic bun. Să se știe...

E. B.

CONSTANTIN ABĂLUȚĂ: PIATRA. Abăluță, autorul unor versuri intelectualist-abstracte mai vechi, se face de abia cu acest volum, memorabil. Acum el are o personalitate, pe care, dîc ar trebui s-o încadrăm într-o categorie de spirite, ar trebui să ne gîndim la aceea care l-ar cuprinde ca model pe Baudelaire. Este deci un autor care a depășit un anumit tehnicism facil și optimismul de viziune; Abăluță scrie o poezie bîntuită de o silă ontologică, de un dezgust organic, pe care-l cred autentic. Lucrul se vede de la perspectiva asupra realității, la modalitatea tehnică exersată. Un numitor comun: un semn vid care este piatră, primește o seamă de valori semnificative, de ipoteze lirice de lucru; dar nu aceeași este desigur important, ci substanța ideală care este încorporată în jocul de sensuri ale simbolului. Lumea sa nu mai este nici cosmică nici terestră, nici organică, nici minerală, ci doar un fel de mișcare de supunere și nesupunere la macin și putrefacție. Aceleași vizuni îi datorăm probabil metaforele sordidului, pasiunea pentru asociația putridă de tipul: Marea „ca un ceareaf murdar”. „Roitură de fructe năclăiesc nisipurile”, un Pămînt „cu gușe putredă de lună”, Cerul e „negru ca o ochi de mort”, „Lăturile secrete ale batracnelor”, Lacul „devoarează spațiul”, „putreziciunile izbesc în mal și lasă / saliva lor în cercăne amare în păsările să își curețe ochii / de bolile țînturilor săvîrșite” etc... Apoi metrica și structura sintactică — o bolboroseală care este semnul oboselii, a eroziunii interne a sensurilor, o ultimă succesiune de pierituri lirice interiective, după care ar trebui desigur, să urmeze amuțirea.

GRİȘA GHERGHEI: NICI O TANGENTĂ LA INIMĂ. Este desigur, o frumoasă și în sine echivocă denică care poate semnifica: evită sentimentele sau mizează numai pe sentimente. Lectura noului debut din colecția Lucașofrului clarifică lucrurile evident, în sensul în care am fi dorit. În această inozie de metaforă, care tînde să epuizeze toate posibilitățile de asociere ale cuvintelor, este reconfortant să mai întîlnim un poet care și simplifică viața, care și expune sentimentele spontan, cu oarecare limbușie chiar, dar a cărui dexteritate formală este aceea a sincerității. Sentimentele sale sînt dintre cele mai la îndemînă, dar au forța virilității; dar mai încoala, ar trebui poate să-și păsească noi puncte, mai neatinse, ale inimii pe care să le intersecteze liric. Altfel, o tangentă ca și o secantă, ca și orice dreaptă exterioară simbolului vor fi la fel de neimportante din punctul de vedere liric. Sinceritatea poate fi un scop în poezie mai mult decît un mijloc.

ZENO GHÎȚULESCU: DINCULO DE UMBRE. Rătăcit misterios, sau intrat prin contrabandă / în portofoliul Editurii pentru literatură / într-un moment de somnolență / redacțională, / un velleitar pe care nimeni nu l-a tras de minică / scrie discursuri molcome / convenționale colorate afectiv / în proză ca de exemplu: / „Ce-i ce se întîlnește aici, de la primele schimburi / De priviri, par cunoscuți vechi / și chiar prieteni, / Și-au terminat orele de muncă și pe / Fețele lor aspre și bărbătești / Pilpile de-abia perceptibile / Lumina efortului biruit... „Poemul” se numește în bodegă; pentru alte / exemplificări folosiți cu / Incredere orice titlu / a-nunțat de tabla de materii / Un asemenea volum ar fi fost publicat pe vremuri / cu riscul și pe șperzele autorului / care și-ar fi repartizat tirajul / printre prieteni...

GHEORGHE GRIGURCU: UN TRANDAFIR ÎN-VAȚĂ MATEMATICĂ. Șase întrebări declanșate

de lectura plăchetei, la care va trebui să meditez de acum încolo; pentru a găsi răspunsuri satisfăcătoare:

1. Este un noroc pentru un poet de a fi asociat autorul experienței, sau o pacoste?
2. Cine-mi va putea demonstra că nu există un retoricism al algebrei?
3. Cine va putea dezmințe existența unei rigurozități sece și glaciace a dicteului ciocănit după metodă suprarealistă?
4. Ce poate fi mai obositor decît o ecuație algebrică nu complicată de rezolvat, dar complicat condusă spre rezoluare?
5. Un trandafir poate învăța matematica?
6. Dar matematica poate învăța un trandafir?

BAZIL GRUIA: ARDEREA ETAPELOR. Trei cicluri dintre care două datate: se pare că plăcheta este o retrospectivă. Din ultimul, cel mai bun, desprindem: crispiții armonioase, gravitații ardelenesti, cite ceva dintr-un suflet reflexiv și statuar — un poet care desigur, i-a trăit organic pe Goga și Blaga. Dar el descoperă că vechile mituri, tradiționalele motive și obiecte lirice părăsesc universul, în care caz, sensurile sufletului trebuie căutate în el însuși. Lumea din el este o galaxie întoarsă, bine chivernisită cu anotimpuri, spații și mituri, pentru a compensa absența lor în exterior: dar misterul timpului nu este astfel evitat sau rezolvat. Poetul este confundat în profunde tristeți senine. Etapele trebuie arse, iată un mijloc de supraviețuire, desigur nu numai în plan existențial, ci și liric. Este un motiv pentru a ne interesa cum ar putea apare o nouă etapă a editorialei a poetului.

IOSIF NAGHIU: TEAMA DE PĂSĂRI. Pe ici, pe colo, se trădează autorul de teatru în stil absurd; în cele mai multe dintre poeme, însă, poetul Naghiu este postura compensatorie pentru dramaturgul Naghiu, adică aceea a omului sentimental, nostalgic, direct pînă la a fi sincer, participativ și sociativ. Bineînțeles, un sentimental subtil, un moralist destul de drapat, căci ne este tuturor lehamite de morală și sentimentele altora în literatură. În genere, piesele care compun volumul sînt detalii din ansamblul unei autobiografii lirice, stil de plăchetă cu care ne-am obișnuit. Propriu autorului nostru, este un anume demn retoricism al poezilor moderni pudici; o anumită gravitate mascată fie de cinismul afirmărilor, fie prin binefacerile unor disponibilități asociative percutante. Dacă ar trebui să includem poetul într-o familie de poezi, ar trebui să ne gîndim desigur, la un rol pe care mulți îl doresc și pe care destui îl asaltează astăzi la noi; cu mai mult sau mai puțin succes: Jacques Prévert, pe care unii dintre poezii noștri gălăgioși inter și imediat postbelici l-au prevăzut de altfel.

VICTOR NISTEA: PĂSTORUL PIETRELOR (cu o copertă de Dumitru Ristea) conține un spațiu programat dăcic, purificat metaforic și lingvistic de orice interferențe ale prezentului. Spațiul său este populat cu pietre, păsări, riuri, arbori, munți, trunchiuri și virfuri. Cei doi operatori pentru cuvinte și sentimente sînt însă păsările și pietrele. Dar în poezia nisteană pietrele sînt în subsidiar simbolic, funcționalitatea lor este de doosebire utilitară, nonlirică, de relație contextuală. Mai clar Pie-

trele reprezintă pentru el acele detalii cheie, așa cum tractoarele erau pentru poezii de acum cincisprezece ani elemente de detaliu peisagistic, puncte de reper, de inventar natural. Aproape fiecare poezie conține acest detaliu, și descoperirea distribuției lui rămîne o bucurie a cititorului. Rămîne numai să mai amintim că rezonanțele versurilor cu pietre sînt latino-hispanice, de retoricism pronunțat anexat obligatoriu unei gîtlare. Altfel, ele pot părea ceea ce sînt: adică simple exerciții de amator sentimental.

VERONICA PORUMBACU: HISTRIANA. Histria, iată un bun pretext pentru meditații aplicate asupra ireversibilității. Poeme ale căror jarmec nu stă în densitatea de gîndire sau în strălucirea imaginilor, dar în scurtimea lor formală. Gîndurile, ca și amintirile, ca și poemele, au valoare de revelație direct proporțională cu dimensiunile... Atunci, definiții de obiecte, imagini, situații, simple notații, în genere, poeme decorative, cam în felul desenelor decorative de pe vechile vase antice: „Era atîta liniște pe zid / încît Apollo însuși adormise (= Amiază). O vrabie / sîrînd printre hîrburii / dintr-un secol în altul (=Moment); Și zăpada... / această solubilită marmoră; / Telurice monade, voi tumuli mari de stepă... (=Necropolă);. Există și o primejdie a conciziei, a facilului industriuos sau lexicografic...

MIRA PREDĂ: PROMONTORII. Temperatura lirică — 36,5 grade; presiunea atmosferică imagistice — 760 mm. coloană de mercur; vîntul inspirației sub doi metri pe secundă. Sentimente medii, ciocniri de cuvinte de tensiune medie, expresie medie panteism banalizat banalității care exhală o prospețime clădită cu infiltrații din poetul Lucian Blaga. Unele exerciții fundate de principii idempotenței: „Sărută-mă / Se-ntoarce adînc în noi / Marea”; Timpul curge prin lucruri / cu fața întoarsă”; Mă-noroc din furtuni privind înapoi / Și mă prefac în piatră / Spre mine întoarsă”. Sau, poemul Dacă te vei întîlni.

N. RĂDULESCU-LEMNARU: PRIMĂVARA TIRZIE. Versurile sînt mai mult convenționale decît proaste, ceea ce desigur complică lucrurile. Există în acest volum ritmurii muzicale, există patos, există imagini bine construite, există grijă pentru versificație și, oricînd poeme aproape că nu le poți găsi obiectiv; în afară desigur, de aceea a convenționalismului: „Candelabru spumat / Cu virful spre cer / Răsturnat; / Cu crengile, legăni de galaxii / — Miriade de stele-făcîi — / Pluitoriare-n eter, „Acesta este un convențional Salcîm înflorit după cum Iarna va fi prezentată conform convenției cunoscută: „Dintr-o hudjiță de cer, / Ca un strop de puf stingher, / A-nceput așa-ntr-o doară, / Cîte-un fulg stelat s-apară. / Ce se poate scrie pe Ci- „Inscripție dedicată lui Miron Costin”? Bineînțeles: „Bucoavna ta, slăvițe cronică, / Din zarva incrustărilor străvechi, / Ca zborul pasării pe cerul toamnei / Și astăzi ne mai sună în urechi.” Poezia convențională, aparținînd unei eterne insurjecții a mediocrității, poate fi scrisă cu sinceritate, așa cum se întîmplă în cazul nostru, dar ea este una dintre cele mai primejdoase forme dar nesincerității față de artă.

MARIAN POPA

Proza scurtă este o denumire a ceea ce altădată se numea schiță, specie a genului epic bizuită pe scurta naratăie a unei întâmplări. Cel mai mare autor de schițe în literatura română este I. L. Caragiale în ale sale incomparabile Momente din 1901. Mai foși autori de schițe ulterioari, un I. Al. Brătescu-Voinești, un I. A. Bassarabescu, un G. Brătescu, un Al. O. Teodorescu și-au pus punctul de plecare în Caragiale și sînt niște umoristi. În zilele noastre, schița continuă să fie cultivată, dar nu numai în scopuri umoristice, în linia Caragiale, ci și în alte direcții, mai puțin clare, uneori pe urmele comicului absurd al lui Urmuz, altele pe urmele fantasticului supranaturalist, mai rar pe urmele prozei artistice a lui Anghel și Arghezi, ultimul inventator al speciei numite tableta.

rile cliimei peste 1000 de ani, cînd și pe la noi va fi ca în Africa. Acestuia (deci lui însuși) eroul nu-i spune de gînduri are, ci numai fraze (fără sir de tipar) — „Unu, neunu, trage cu tunu și împușcă rațele și mîncîle mîncîle sau altu, tot așa, credea că e statua și a vrut să-și spargă capul cu o dală, c-avea nasul cocosat”. Apoi eroul și dăbul sau satanul coboară „el înaintea mea, ca să topească frîgul cu Africa, eu după el, ca să-l am cu mine”. Și cum asta e tot. Din cauza modului în care faptele (dacă se poate vorbi de ele) sînt narate, cu greu se poate înțelege ceva, și evident, nu se retine nimic. Prezentatorul volumului, Nicolae Manolescu, susține că ar fi vorba despre „nepotrivirea gîndurilor celor doi eroi”, la sfîrșit, prezente fiind răsturnate prin înălțarea nenaturății din compo-

bătrînii se tem să doarmă singuri spre a nu fi surprinși de moarte, desi unchiul tocmai murise în zori cu femeia lingă el. Titlul schiței nu are nici o legătură cu această extraordinară întâmplare.

În sfîrșit Moartea lui Făt-Frumos e povestea pierderii candorii infantile, odată cu mîrișitul fetei iubite cu un hingher. La început, Făt-Frumos a făcut scandal, a spart citeva geamuri, a vociferat și a fost dus la miliție. Apoi a observat că nu-l mai ia în seamă nimeni și atunci s-a plictisit să se mai joace cu păpușa în pod. Pentru o astfel de schiță ar fi trebuit memoria lirică a lui Ionel Teodorescu, dar aceasta la Iulian Neacsu e absentă și prozele sale scurte obosesc printr-o subtilitate inutilă. Ceea ce irită nu mai puțin la Mihai Pelin, student în filozofie, născut în 1940, la Cernăuți.

CONTROVERSE

de Al. Piru

Proza scurtă

Fără să fie adeptul categoriilor didactice precis delimitate, rar întîlnite în practică, cred totuși că noțiunea de proză scurtă este ambiguă și că nu a fost neapărată dect în scopul de a admite în limitele literaturii niște compuneri care nu sînt propriu zis literatură sau se află la periferia ei. Nu zic că proza scurtă nu poate fi principială literatură, chiar dacă nu s-ar încadra în canoanele schiței, dar că, foarte adesea, ea nu-l dă decât un pretext de literatură, o similitudine pseudo-literatură, mi se pare indiscutabil. Proza scurtă fiind mijlocul cel mai facil de a compune un volum (e adevărat, tot așa de ușor ca a întocmi un volum e de a aduna niște versuri albe, fără cap și coadă) se observă că această specie e practicată mai mult de tineri și că multe volume de debut sînt de proză scurtă.

Aleg la întîmplare, fără nici un parti-pris două volume de debut din colecția „Lucașfăru” din ultimii ani. Iarna cînd e soare (E. P. L. 1968) de Iulian Neacsu și Redactorii și pianisti (E. T., 1967) de Mihai Pelin.

Iulian Neacsu (născut la 14 decembrie 1941 în comuna Podgorii, regiunea Ploiești; licențiat al Facultății de filologie din București) este un tînar inteligent, cu anume sprinteneală a condeiului, însă fără suficiență discernămint critic față de producția sa, adesea frivolă în chip teribil și trivial. În schița de patru pagini care dă titlul volumului, Iarna cînd e soare, un profesor de țară, autorul, căci schița e a persoanei I, se află pe viscol în tren, plecat din București spre casă ca să se însoare. Personajul e „ametit” și face tot felul de reflecții comice, cu privire la el însuși și la călători. O femeie „pepit” rămîne, vînzînd pe geam căpșoare, cu gura căscată de „parcă ar fi înghițit un bou”. Un tip cu nostalgia vînturilor de lea, nu altul decît dublul său, e „încuiat ca Banca Angliei” și-și salvează întîrzierea răspunsului cu cite un „da”, chiar dacă e întrebare ce sînt despre prefăce-

tarea lor. Însă ar trebui să în realitate unul singur, e drept, un mare car, fiind cu un pahar în mîna dreaptă.

Te N. Manolescu preținde că schița Peisaj în care pleacă sugerează fără efort vidul sufletesc al personajului. În realitate e vorba de un individ care are impresia că o poezie din adolescență a ajuns la el în vreme ce el nu poate percepe propriile bătrînești simținduse mereu înădă. Dar și de data aceasta lucrurile sînt astfel expuse, încît avem mai curînd senzația de vid sufletesc a autorului.

Schițele Seara de întoarcerea. Era mai interesantă în injie și Moartea lui Făt-Frumos sînt și ele — mai remarcate aceluși prefător — „printre cele mai bune”. Să vedem în Seara de întoarcerea care crimă în trei pagini despre aventurile unui adolescent dat afară de tatăl său, fiindcă întîrziată cu o fată în parc, spargerea geamului o fată care cîntă pe fereastra în bucătărie. Ultima dată adorme în parc, e trezi de milițian, nărușeste în roada la gheată, cumpără un bloc, dar alușecul său din mîini și sparge și împarte, oprindu-se numai o bucată. Ce e buza acel năruș: Nicolae Manolescu ne poate spune. În schița Era mai interesantă în injie, doi copii vorbesc despre un uchi bătrîn care, după moartea soției, era vizitat noaptea de o femeie tînără.

— Dar, Luca, e bătrîn și în orice caz are părul alb și e slab și măi.
— Și, si?
— Tocmai.
— Depinde. Ea vine seara și pleacă dimineața în doi se plictisesc mai bine.
— Și nu dorm?
— Ba da.
— Atunci cînd dorm nu se plictisesc, visează.
— Și?
În fine, după cîteva ani, Luca explică celălalt că

De aceeași factură sînt și celelalte opt povestiri. În Fularii cu cealaltu Cora, măritată cu un inginer, cobitează un timp cu Pavel, apoi se întoarce la soțul ei, iar Pavel, apărut de fularii lui, care e un fel de scout al purității, se consolează, rămînd independent, cu o desenatoare de mode. Aproape nimic nu se înțelege din Searele, vesale fierbinte, unde doi frați revin acasă după ani de absentă și găsesc numai pe tatăl lor și pe Iulia, fiica unui alt frate, căzut cu avionul în război. Pe o cărare, unul din frați își reaminteste o scenă de viol surprinsă în copilărie. În Trepte rupte un sofer cade, oprind camionul într-un loc nepotrivit, victima unui accident, după ce molestase o femeie mai în vîrstă, concubina sa, fiindcă-și intrusese sarcina. Titlul povestirii ar vrea să sugereze primejdiile, nopurile ce pot surveni în calea vieții.

— Înțeleg? Urei așa, ca pe o scară și nu mai povești treptele, pentru că ți-a spus ție cineva că arhitectii fac treptele egale, că asta învață ei, să facă toate treptele egale. Și undeva dai de o treaptă mai mare sau mai mică, sau ruptă cu totul și pentru că n-a văzut-o din timp și frîngi gîtul.”

Fiește, ce povestire putea să iasă din asemenea filozofie?

Abodina este povestirea Mantelie, relatare a unui drum la munte, cu un sofer, dornic să facă fiului său surpriza unui gramofon la muntă, surpriza ce lasă indiferent pe un tînar însoțitor, prea puțin preocupat de întîmplările de toate mîile și care, poposind la o cofetărie, face constatarea că „oamenii care trec pe sosea sînt cei cu care împarti apartamentul și că muntele e ceva mai înalt decît ușa cofetăriei”.

Iarna cînd e soare

M I T R A L U

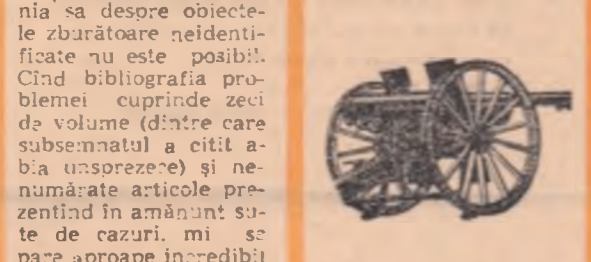
Domnul Popper Redivivus

De-a o seară și în romăna vacanță petrecută în Italia, la Roma și prin alte localități, mai oare dispus, pus pe șotii, domnul Popper a re-venit la uneltele sale. Ni s-a spus că într-o excursie recentă d-sa, geios pe gloria unuia, ion t'rbăcagu, ar fi în-tercerat să-și distreze audiențior roman cu diferite gumine care mai de care mai dechitate. Avînd avantajul de a folosi un argou spus oapă urechio, veselei cardinal al literaturii romane ne trage secret de urechi.

Vezi bine, de-acolo, de depărate, te la deochiatul post de radio numit Europa libera (cum pretențioș, domniilor?) Popper este în măsură să știe cîți oameni de bună credință au mai rămas în literatura noastră și cîți nu. După parerea d-sale în republica literaturilor s-ar putea un fel de turnir cu ghioagă și multă lume ar fi înghesușă pe la colțuri. Orice statistică a publicității noastre l-ar informa însă ușor, asupra volumului urias de cărți care apar zilnic la noi. Dacă ar fi citit de cit pus în temă de amicii d-sale de pe aceste meleaguri ar ști că pînă și re-venit. „Lucașfăru”, sînt de des citată de d-sa, publică pe supra-realizării întîrziții și că nu există direcție literară care să nu fie reprezentată în planul editorial. Dacă am avea relații oarecum normale, eu mi-aș propune să trimis acestui cerber fără dinți o serie de volumașe după care dînsul

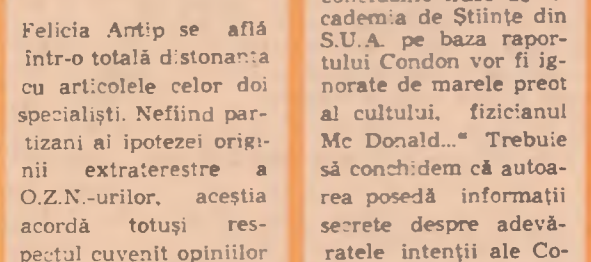
martie a.c. Interacți „Flacăra” consideră că și-a făcut datoria, iar implicațiile „replii” depășesc, după părerea mea, limitele dezbaterii de la care s-a pornit inițial, mai adresez revistei „Lucașfăru” cu rugămînta de a insera următoarele:

Aceste rînduri nu constituie un răspuns la ultima intervenție a tovarășei Felicia Antip, pentru simplul motiv că dialogul cu domnia sa despre obiectele zburătoare neidentificate nu este posibil. Cînd bibliografia problemei cuprinde zeci de volume (dîntre care subsemnatul a citit abia unsprezece) și ne-nunțate articole prezentînd în amănunt sute de cazuri, mi se pare aproape incredibil să discuți cu aplomb și să tragi concluzii categorice pe baza unei emisiuni de televiziune și a două articole: unul din „Lumea” (7. IX. 1967) și altul din „Planete” (Mars-Avril. 1968). În asemenea condiții, nu e de mirare că „replia” tovarășei

sia Condon are ca scop să se cerceteze fenomenul O.Z.N., ci să acrediteze versiunea U.S. Air Force, articolul subînțiază faptul că printre membrii Comisiei, nu se numără așa cum ar fi fost firesc meteorologi, astronomi, specialiști în radar, etc. ci aproape numai psihologi gestaltiști. Omînd că avem de-a face doar cu o interpretare posibilă, tovarășea Felicia Antip se lansează în a prezenta de genul „a-vingd ca obiectiv final demistificarea” sau „Fără îndoială că și concluziile trase de Academia de Științe din S.U.A. pe baza raportului Condon vor fi ignorate de marele preot al cultului, fizicianul Mc Donald.” Trebuie să conchidem că autoarea posedă informații secrete despre adevăratele intenții ale Comisiei? Sau mai curînd că orice mijloc e bun pentru a combate acest aya-zis „mit modern”?

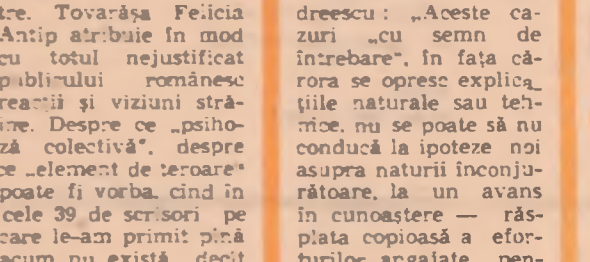
De altfel, urmînd-o pe tovarășea Felicia Antip pe tărîmul său preferat, acela al „aspectelor psihosociale”, am impresia că domnia sa confundă permanent două realități distincte, scriind, de pildă: „Odată cu era cosmică, originea prezumată a

Felicia Antip se află într-o totală distonanță cu articolele celor doi specialiști. Neffînd partizani ai ipotezei originii extraterestre a O.Z.N.-urilor, acestia acordă totuși respectul convenit opiniilor contrare, citîndu-i cu deferență pe autorii lor, savanții James Mc Donald și Allen Hynek. Tovarășea Felicia, Antip, în schimb, nu face decît să repete „argumente extrase din codul cunoștințelor științifice de astăzi” (cum spune în articolul său tov. Dumitru Andreescu, punînd pe drept cuvînt la îndoială valabilitatea acestei prac-

„farfurilor zburătoare” a devenit spațiu extraterestru. Ele au conținut însă să inspire temeri superstițioase.” În ce romane științifico-fantastice vin extraterestrii „cu intenții rele”? În orice caz, nu la noi și nu în romănele noastre. Tovarășea Felicia Antip atribuie în mod cu totul nejustificat publicului românesc reacții și vizii străne. Despre ce „psihologie colectivă”, despre ce „element de teroare” poate fi vorba, cînd în cele 39 de scrisori pe care le-am primit pînă acum nu există decît interes față de o problemă pasionantă și dorința de a contribui la elucidarea ei?

Și pentru că am ajuns aici, să vrea să clarific rolul meu în toată această chestiune. Cu un umor la fel de luzurii ca și acela pe care-l atribuie filmului american prezentat la televiziune, tovarășea Felicia Antip vorbește despre activitatea mea „paralelă cu cea a Comisiei Condon” și despre faptul că aș da publicității „toate scrisorile celor ce „au văzut” și eventualele fotografii însoțitoare”. Am publicat pînă acum fragmente

mai clare, cum ar fi de pildă, lipsa de informare, atitudinea ireverențioasă față de oamenii de știință cu autoritate în materie, răsălmăcirea unor date, abordarea demagogică a unei probleme reclamînd „studiere științifică și sistematică”.

Oricum, față de concluziile celor doi oameni de știință, regretul tovarășei Felicia Antip că nu există nici o lege împotriva celor care susțin public ipoteza originii extraterestre a „farfurilor zburătoare” apare de un ridicol desăvîrșit. Și nu numai atît. Nu știu care va fi verdictul științei în această problemă. Dar apelu, fie el și retoric, la aplicarea unor măsuri coercitive împotriva opozițioanelor într-o dispută cu sfîrșit încă imprezvizibil mi se pare înto-lerabil. N-aș fi de acord cu asemenea măsuri nici în cazuri mult

în 9 scrisori, unele însoțite de rezerve serioase și l fotografie a cărei autenticitate o contestam în mod evident. Nu cred că acest procentaj dovedește dorința de a încuraja exhibiționismul în presă. Dar nu despre asta este vorba în primul rînd. Articolele mele din revista „Magazin”

și interviul de la Televiziune constituie doar o încercare de a determina intrarea în acțiune a oamenilor de știință. S-ar parea că nu există obstacole de principiu în calea acestor deziderate. Tov. George Stănilă scrie că „este absolut necesar să se înceapă studiarea științifică și sistematică a problemei U.F.O.”, față și un pasaj din finalul articolului tov. Dumitru Andreescu: „Aceste cazuri „cu semn de întrebare”, în fața cărora se opresc explicațiile naturale sau tehnice, nu se poate să nu conducă la ipoteze noi asupra naturii inconjurătoare, la un avans în cunoaștere — răsplata copioasă a eforturilor angajate pen-

tră elucidarea misterului lui”. Dar nu se numără oare domniile lor printre oamenii cei mai indicați să propună constituirea unui organism științific adecvat?.. N-ar mai fi nevoie atunci de eforturile doar parțial rodnice ale unor diletanți entuziaști.

Se află sub tipar drama istorică Pretenții la coroană și poemul dramatic Brand de H. Ibsen. Traducerea aparținînd poetului H. Grămeșcu, este revăzută și îmbunătățită față de prima versiune apărută în E.L.U. (H. Ibsen, Teatru, 3 vol.).

Volumul apare în B.P.T. însoțit de studiul lui G. Călinescu asupra operei marelui dramaturg norvegian.

După o jumătate de secol și ceva se află din nou în librărie poeziile lui Alice Călugăru. Antologia cu-

prinde sumarul unicei sale cărți de versuri (Viorele, 1905) și poeziile răspîndite în periodicele vremii, o introducere de Dumitru Micu și Bibliografie. Ediția e îngrijită de Ecaterina Săndulescu. (E.P.L.).

A apărut la Editura pentru literatură confesiunea Claudia Milian despre Ion Minulescu, volum de netăgăduită importanță psihologică și istoriografică.

Leon D. Levițchi semnează traducerea volumului Euseuri de Emerson, recent apărută la Editura pentru literatură universală.

Reportaj de buzunar

Se cumpără sulele?

Citesc „Mica publicitate” ori de cîte ori am ocazia. E poate o simplă curiozitate (cam bolnavicioasă), sau poate o și mai simplă deformare profesională. Oricum, îmi place să-mi imaginez ce vîrstă are tînărul (cu seborree juvenilă?) care a dat anunțul „CAUT urgent colecția submarinului „Dox”, sau ce se petrece în sufletul bietului autor care vestește disperat opinia publică „PIERDUT manuscris intitulat „Fica plutonierului”. Telefonată 36 88 79 după amiază. Recompensă” (strict autentic!) Sînt aici, la intersecțiile rîndurilor culute cu corp 6, ecouri ale existenței omenești: unul cumpără imediat mașină... altul vinde imediat mașină... unul anunță nașterea „scumpului nostru”... altul anunță moartea „scumpului nostru”...

Recent, un anunț mi-a luat plîutul. Începea benign, dar promițător: „CUMPĂR imobil de la bătrîni”... M-am oprit din citit, nedumerit:

— Ce condiție stranie: cumpăr de la bătrîni. De ce „de la bătrîni”? Dacă ar fi de la tineri, n-ar cumpăra?

Răspunsul mi l-a dat tot anunțul: „Preț numerar, plus dreptul locuință viață”.

Am recitit anunțul și l-am „tradus” subtextul. Ar suna cam așa:

— Dumneata, bătrînicu, și dumneata, bătrînelule, ați muncit o viață întreagă și-acum aveți o casă a dumneavoastră, în care vă sfîrșii liniștiții zilele. Noi n-avem de gînd, să vă stingherim, însă un adevăr, puțintel mai crud, tot trebuie să vi-l spunem: casele nu se pot luda pe lumea cealaltă! Copii aveți? Rude? N-aveți deci nici cui lăsa moștenire, după moarte, casa. Atunci de ce să nu profitați, cit mai sînteți în viață, de propunerea noastră generoasă? Fiți practici! Noi, care avem șansa de-a fi mai tineri decît dumneavoastră, vă dăm acum banii pe ea, pentru o simplă birțuță (bineînțelese, ceva mai puțini bani decît am da altora, deoarece noi, odată cu banii, vă dăm și dreptul de a locui în... fosta dumneavoastră casă — la ora actuală — pînă la... pardon, moartea dumneavoastră).

Familiei 13 41 27 (care-a dat anunțul) i-aș adresa citeva cuvînte:

— Stimați viitori proprietari, nu investiți banii în anii de viață ai bătrînilor. Bătrînii sînt cursurigi, capabili să mai trăiască încă zece, douăzeci de ani... Ce-o să vă faceți? Rămîni banii blocați, fără dobîndă. O să vă și îmbolnăviți (doamne fereste!) de inimă rea. Lăsați bătrînețea în pace! Lăsați-i pe bătrîni să moară atunci cînd le vine sorocul și nu-i grăbiți cu afaceri de cioclii, cu acte de vînzare-cumpărare.

O nouă selecție Albatros (Seria E.P.L.): Monada de Cezar Baltag.

Leon D. Levițchi semnează traducerea volumului Euseuri de Emerson, recent apărută la Editura pentru literatură universală.

NICOLAE IOANA

Lunecă o pasăre

Lunecă o pasăre o singură pasăre e sufletul ei vislind spre soare apune spre soare răsare spre alte altare lunecă o pasăre în visul meu și pasărea e mică și somnul greu la celălalt capăt se va face femeie și voi dori-o în asfințit lucioasele ei coapse dansind lucioasele ei picioare îngenuchind în firele de iarbă ucide de dorul de țărâle mele de pleoapele mele închise lunecă o pasăre și mă doare ca un sunet ca o rugă spre soare apune spre soare răsare!

Bocet la floarea de aur

Ai ochi omenesc și de la briu în jos ai călcile viclene în rest pasăre cu gheare și cioc și acoperită cu pene ce rost porți în gheare și în pișce ce cîntec ce vorbe porți întunecată pădere dînd rotocoale peste porți parcă ești ochiul fratelui pe arătură sfărîmat și de n-ai cîntat vei cînta la floarea de aur uitat!

Bocet la stingerea ochilor

Ochiul tău rotund de singe ochiul tău în asfințit luminează și se scurge ochiul tău foc rătăcit o, în iarbă de se varsă ca un lapte dintr-un vas ca o lăcăr întoarsă ca o vorbă dintr-un glas ochiul tău în asfințit ochiul tău foc rătăcit.

Bocet la trecerea întinsului

Cum merge făptura în noapte cum se scurge pe aproape cuget parcă pe un întins aleargă femeie să mă scape și calc pe ochi pe lumini pe scoici tăioase cîntînd îmi aud cugetul în singe din femeie în femeie trecînd îmi aud cugetul pe aproape aleargă femeie să mă scape.

Bocet la ape și topoare

Sămînța în pătrat steaua a înghețat lucrurile au margini tășuri ape topoare oglinzișuri dintr-un schimb de lumină dintr-o oază — desarte! o sahară arde în ogindă unde mor pui de șarpe prin oglinzișuri țări înghețați peste fețe neoglinzite sure verzi rădăcini răsturnate și un mort în pădure.

ION PETRACHE

Amforă

Vrem să rămînem frumoși, ca atunci cînd imaginea noastră-ncepe, într-o singură boabă de rouă.

Să ne-nlocuim unul spre altul, cufundați în sărutul dîntii și-n tăcerea deplinelor sensuri.

Și așa, adunați într-un vers și căzuți în genunchi, vom rămîne frumoși...

Rugăciunea noastră, — amforă de dorință pietrificată — o să scoată fum nevăzut din făclile inimii noastre.

Vom rămîne așa, împietriți, pentru alte făclii, ca un gest de resemnare al ploilor ce vor pieri...

Toamna tîrzie

Intr-un tîrziu va veni și minunea... Bandiții virselor o numesc înțelepciune și fug de mîngîierea ei amărui, care desfrunzește codrii și zmulge roade livezii înțelepciunile vin în toamna tîrzie! Cînd am să simt că-s aproape, am să-ndoliez primăvara, cu frunze ruginii, cu ierbi livide.

Doar că cu am să mor în picioare și n-am să pot culege rodul plătit cu-o viață de necugetări...

Ardere

Te voi urma, iubită neatinsă... Flacăra ta ne va ucide, ne va ucide în somnul dulce al fumului, fără ca nimeni să prindă de veste. Te voi urma, iubită neatinsă, fascinat de legănarea arderii tale înalte. Undeva, lingă gleznele tale, micile lucruri meschine se pierd; nici unul din ele nu poate atinge, corola ta de lotus fremătător, suspendată-ntr-o ceruri și ape.

Te voi urma, iubită neatinsă, cum te legeni între gânduri și arz, ca un trunchi îmbibat de rășină și subtil, îmi otrăvești sufletul și mă incinzi.

Eu nu aleg decît incintarea... Tîe orizontul și mormintul îți sînt indiferente. Iar cînd îmi țipi între degete, cu suflarea arderii tale nebune, o singură-nțebare mă încearcă: Care din noi a fost cel înșelat...

Fior liric

Ai fost cîndva o lacrimă pierdută... Te-au plîns pe scene bieți actori uitați, te-au adunat de prin sonete — soare și te-au trezit la fiere iubire. Așa te-ai risipit în lumea toată, pe aripa întililor săruturi și-adînc înmormîntat în amintire, din nou răsări în orice primăvară.

Eu te-am cules în seri țirzii din inimă: nu m-a simțit vecinul adormit, nici fata ce vorbea prin somn cu luna. Eu te-am cules, să-mi luminezi cărarea și să-mi prefaci tăcerile în cîntec.

Ai fost cîndva o lacrimă tîrzie, sau primul bob de rouă stors din noapte, cu proaspetele-i lichiriri să steargă din viața noastră, trista uscăciune.

NELU OANCEA

Alb

Alb se coboară în mine, aproape numai descintec, viul argint — cum cade-n ape ochiul meu verde și mă privește, din lume, plutind

Din frig aruncă umbra-mi tîrzie, prin neastimpăr, asemenea sint-după vecernie, templelor încă descovoiate de cînt

E ritm sau numai, către întoarsa roată a lumii, luceafăr prelung... ca pe un vis mă deslușește morții în care prea viu am s-ajung.

Hora cu strigături

trece flacăra prin giră ca iarba printr-o șopîrlă

un, doi un, doi

taurul o ia în coarne intră-n apă și adoarme

una, se cojește luna două, soarele se ouă trei, pe-o coajă de-a ei

taur din balaur aramă din aur dragoste din valer cu cine mă-ascier...

dragostea-i cu țiltoare o să iasă pui de floare

țiltoarea strania adusă cu sania

adusă cu sanii vechi prin nămetri din urechi un, doi, trei, patru-și clăcește îndu cîinci, să scoată pui mici

cu diavoli în oase să rugăm copitele să se joace friptele ochii și pupilele să se joace bilele dinspre soare, oasele să se dea de-a-ndoaiele

sapte, să plece departe opt, peste tot ia mai dreapta ia mai dreapta că dăm hora de pereti

lasă-mă din brațul sting c-am făcut taur năting prinde-mă cu brațul drept să-l facem mai înțelept

nouă, să ne dea și nouă

zece, lumina cea rece un, doi un, doi trage hora înapoi...

DOINA ALEXANDRESCU

Soare

Soare, știu de ce-ai răsărit cînd stam neagră finită în marginea humii.

Numai tu mă puteai ajuta să-mi măsoar adîncimea cărînd în mine ca un bulgăre de seu aprins pînă ce nu te-ai mai văzut. Iar a doua dimineață eu te-am ridicat și de atunci te ridic mereu, vara devreme, iarna tîrziu, după cum mă trezesc.

Pe drumul alb mergînd eu pierd cuvintele prin buznarul spart iar voi vă bucurați gîndind că nu știu. Astfel ne înșelăm cu mulțumire, cum eu revinesc la capăt cînd ajung să fiu doar urma aripei de flutur strivită fără vorbe pe hirtie.

Sapho

Îți aduc pe deget cercarî pur și gîtul meu cu urma roasă de streangul ce m-a spînzurat de stea îți aduc pe tipse de-argint capul de brume avid, serpii imblîniți ai părului meu, buzele unse cu otrăvuri rare. Vin cu aceste daruri mai mult legendare și stau nemiscată — în fața ta, iar tu esti prea tînăr să crezi că sînt undă eternă a mării și nu căderea din piscuri pînă la ea.

Caii negri au păscut atîta brumă că s-au făcut albi

Azi picură lătrînd iscet Cîinele mort din luminare... În taină nevăzuți scripeți Coboară colțul gurii tale, Cad obrăzare vechi pe gîndurii Cu dinți de lemn și păr de leză Și pleoape, frunze, inimi cad Atît cît trebuie să cadă. Și steaua mea în tine cade Sau numai frunza de spică. Albastrul, poate, dar albastrul Ca undelelelui se ridică.

VICTOR SIVETIDIS

Antigona I

Antigona, unde ai rămas? unde mă aflu? și între noi sînt doar secole dese, doar nopți vinovate și crîncene zile, speranțe de-a-valma și deamîntiri.

Dar drama familiei tale, dar noblețea sufletului tău („m-am născut să iubesc și nu să urăsc“) e și-acum dezvelită pe scena de scîndură și pluș, distracția unor tandri sălbatici. Nimic altceva — doar un suris de artă și-am gîndit sport din colț în colț de stradă că despre om mai sînt de spus cuvinte că subiectul n-a pierit, că fată și astăzi pui — mai greu, vai, decît zborul în cosmos.

Antigona II

Nu, Antigona — tînerțea încă nu ți s-a dus! Mai muritori sîntem noi care nu știm (ori am uitat) să urim. Și mai mult lăudata umanitate s-a travestit în sluga diavolului și sluga alăpțează gura urii.

In rom. de Mircea Cojocaru

ALEXANDRU ANCA

Obrazul tău

Răsfrînte în oglindă, vezi, lacrimile pier, Lăsînd în urmă-un abur ca răsufierea-n ger, De poți să scrii cu-un deget pe gură și pe pleoape Fără să simți de-s ochii aiurea ori pe-aproape.

Păstram în suflet chipul: icoană bizantină, Fin încrustat în aur de-o daltă fără vină, Ce culegea din vandeli reflexe de smarald... Dar mi-era dor de-obrazul tău pămîntesc și cald!

Murmur

Nedesusit, un murmur te-apropie de mine, Deși mi-e chipul aspru și vorba frîntă rar, Căci lingă mine-i piinea, și sarea, și e bine Să-ți plecti în seară fruntea pe-un umăr — ca un dar...

Țin mina-ți oboșită, ce-și scutură pe pernă Culoarea și petala de floare ca un ram... Și-aș vrea să-i dau căldură, dac-aș putea, eternă Că-n toată lumea mare doar asta-i tot ce am!

Intrare în iarnă

Tot priveghind în nopți deșarte, Voi deveni curînd o carte, Cu pagini albe, larg deschise Poemelor de dor, nescrise...

În locul versului ca spada, În liră-i ceață și zăpada; Văzduhul jefuit de vulturii Cîntă din orgel-e de țurțuri.

Căruntă, creanga mea de tel E numai gheață și polei — Metafoare, prin răzoare Iau chip de stele căzătoare...

În chiciură-ascunzîndu-și fața, Poetu-și va semna prefața, Vinzîndu-și cartea (3 crețari!) La brazî, la paltini și arțari!

TURNUL BABEL (serie nouă) de NEAGU RADULESCU

Invitație la rîs

Să fi uitat oare să rîdem? Nu crezi. Plecaserăm, bine dispus de la revista „Ca la Tănase“ a lui H. Nicolaid, acest spirit, care deși a împlinit saizeci de primăveri, bate pe umăr cu verba, optimismul și tonicitatea lui, de cea mai pură esență elină, destui tîneri solemni, chinuți în propriile lor complexe de afirmare, răsuciți unii și neterminați parca, dar dulci ca glucoza farmaceutică și ca siropul de smeură în plină eferveșcență. M-am oprit la restaurantul Uniunii Ziaristilor. Intr-un unghi de ziduri, singura la masă, confratele meu de generație, de tînerțe și visuri. M-am apropiat de el cu dragoste, în-tîncău-i o inimă caldă și sinceră.

Il tubesc, năcătosul, de vreo patruzeci de ani. — Ce ai cu Gheorghe Dinu? — Cu Ghiță Dinu nu am nimic. Mi-e drag și îl stimez. E una din cele mai pitorești figuri ale literaturii noastre. Veritabil condotier al modernismului și apoi un cînstit luptător de pe poziții de stînga și un om de caracter. Nu toți am evoluat pe acest stră-lucitor bulevard al vieții, numai ca poezii și încă mari! Crezi tu însă, dragul meu poet și amic de tînerțe, că Eugen Barbu are nevoie să se dea cineva cu el? Nu e neapărat nevoie să ne dăm cu cineva, trebuie să ne dăm cu țera asta și cu idealurile ei actuale. Hai să rîdem ca în tînerțe, dragul meu poet, căci sînt vremuri de optimism, nu numai de tragedie și să nu mai stăm la masă, importanți și gravi și desperați ca niște permanente sălcii plîngătoare. Știi doar cît și de cînd eu te tubesc! Adu-ți aminte de primăverile din fața Capsei, cînd visam la glorie, fecioare și-o far-furie cu un prinț de șapte lei la Herdan, alături de bunii și talentații Corneliu Temenski, Al. Robot și Alecu Sahia. Scoate din tine boroghina asta arăd, stîfuită și rătăcioasă. Fermentația ei nu ajută nimănui, decît unui preinfarct, ferească sftitul! Pe vremuri stiai să și rîzi. Hai, puțin curaj, trage de sub mustață cu nădejde fermoarul așa înțepînt. Vreau să-ți sub-țînă ca la armăsarii de vază. De ce vrei să-mi strici seara? Și cei tîneri, și voi maturii, ați uitat să rîdeți? Nu pot crede.

O simplă glumă nu dezvăluie un prestigiu și o personalitate bine definită și serios așezată pe traintele sale envelope. Hai, rîzi, dragul meu!

Și dacă te-ai hotărât într-adevăr să nu mai rîzi, nu am ce-ți face! Dar de dragostea mea pentru tine, nu te îndoi niciodată.

Furierii șablonului

Sînt întrebate cu insistență de ce nu mai public la anumite gazete. Și, iată, sînt nevoit să răspund numerosilor curioși: de cînd am început această serie nouă a „Turnului Babel“, în Luceafărul (o, vai!) — mai ales în Luceafărul) numeroși confrăți de-ai mei, și tîneri, și vîrstnici și foarte vîrstnici, au cam intrat oarecum în alertă. — Umor, umor, curaj, curaj, dar dacă zănelicul ăsta merge în acest ritm ajunge și la noi.

Pe undeva, pe drum, cum spunem mai sus, s-a pierdut uneori simțul umorului. Ne-am invățat să fim numai supra-deștepti și cu ochii numai pe confortabilele noastre fotolii, scaune sau scîunele portabile. Să ridă țărâniile colectiviste la horă, însă noi orășenii, grași, înțelepți, intelectuali, chipurile, să ne purtăm de parcă am fi fiecare născuți cu patalma de lorzi la gît. Pe stradă nu mi se mai răspunde la salut, în spate, percep un prelung mîrîit de buldoci, cu colții scoși la policlinica Artelor, și la telefon nu sînt deranjați decît ca să fac cunoștință cu anumite căi întoarse spre maternitate. Doamne, chiar aînt de nesărate sînt glumele mele? Personal sînt foarte amuzat. Mediocritatea fără haz e în plină ofensivă. Știam de mult că se practică — din trista mea experiență de caricaturist — umorul alb. Chiar pe alb. Adică: doi cu nasul mare, debîntînd aceleși anecdote penibile din almanahurile „Universul“ sau „Dimineața“ de pe timpul domniei lui Carol I. Umor fizic, fără adresă precisă, fără soare, dar cu vîmbuși, fără sare dar cu pîneze boante, în-fiște în pictura abstractă sau în lipsa uneori a detergenților de pe piață.

Să aibă și gazeta un colț de desen liniar că face frumos în pagină și să trăiască și caricaturistii, dacă e posibil cît mai inofensivi și cît mai buni la condei și inspirație. Săblonul deci ridicat la rangul de înaltă stachetă. Așa se explică cred, de altfel, cînd într-un popor totdeauna cu zestimeaua și torba de dîu pe buze, specialitate românească, n-avem în prezent decît trei umoristi scriind satiră cu dragoste, curaj și talent, pe veterarul Tudor Mușatescu, pe Aurel Baranga și pe Nicuță Tănase.

Restul, impiegate, fițind de colo pînd colo, șabloanele respective, cheia franceză ciugulită din revistele de actualitate occidentale, incurcînd borcanele de gem cu cele de spînerie, și concurîndu-se între ei, cu niște metode, nu de estepi, ci de foarte mîrînșii colecționari de piei de cloșcă. Iată: ca să pot publica un desen satiric într-un ziar de după amiază, mai acum citeva luni, de exemplu, trebuia să trec peste toate vămile și gardurile combinațiilor și ipocri-ziilor de biserică, de oasă și sfîrșit de culise.

Primul desen adus, dispărea în mod automat. Același desen, executat a doua oară, se pierdea. Și poate de abia al treilea, avea șansă să apară, și atunci, la dimensiuni de vînetă, deși în cadrul lui se agitau vreo douăzeci de oameni. Metode locale de-a bara drumul umorului și al satirei? Poate.

Dar, și niște forme penibile de-a îndepărta calitatea de im-pacabile șabloane, serios împîmîntenite. Ca să readuc caricatura de teatru în coloare, a trebuit să lupt ca eroii antici, centimetru cu centimetru, cap cu cap, birou cu birou.

Nu, tovarășe, avem fotografie. Ce, noi sîntem „Figaro“? Și, pe urmă noi pe ce să mai luăm prime? Plătește desen-tor, plătește zine... De ce avem fotografiile? E mai ieftin și mai comod! N-avem cititori pentru așa ceva.

Și apăreau într-adevăr niște fotografii în care nu se recunoșteau nici măcar actorii. De ce ne-am complicat? De ce să ieșim din tipic? — Pozele pe care le faceți la expoziții, — mi-am permis tî-mid odată o sugestie — mai scoteți-le din șablon, nu numai citeva tablouri pe pereți. Fotografiați și vizitatorii admirînd tablourile. E mai mult mișcare și viață. — Nu tovarășe, nu te amesteca. Astea sînt socoteli mai serioase. Glumele la „Urzica“! Ce vii dumneața cu inovații de tipul ăsta! De ce avem noi trei machetatori în schemă, fiecare cu cîte patru tunuri colorate și un batalion de floumastere pe

birou? Aștia ce păzesc? Într-adevăr sînt niște inovații la care nu e recomandabil să scotocim. Dacă lucrurile merg și așa, comod, ușurel, copcăel, fără dureri de cap și algocalmin, de ce le-am complica? Este?

— Sigur că este! Hai-deți deci să ne vedem de treburile noastre casnice, să alegem cele mai perfecte șabloane, să fim foarte deștepti, foarte gravi, foarte importanți și, mai ales, teribili de culti, cum spuneam. Astfel ne stă bine și nu ne doare de loc în ceață!

Uite așa: să crape concurența! Și un lucru iarăși foarte important: a nu se rîde, frații mei! Să nu rîdem decît odată, duminică, în undă veselă. Și atunci foarte scurte, cu ceasul pe mîină, cel mult două minute, căci ne adă plombe în jafurina de „Supco“ și facem riduri la ochi.

Să scoatem deci de la Academie, colecțiile prăfuite din „Veselia“ și „Furnica“ și să culegem din ele snoavele cele mai inofensive, cele mai pure, cele mai naive, cu care să încercăm să ne distrăm bravii cititori.

Între vîrfurile noastrev artistice și literare să instaurăm de asemenea un împiedicîtorism deznă de pîdrie borzaino ple-cău pînă la poezia, de bezea reciprocă și de salamalekum fer-tii.

Nici o vorbă de duh, nici o întorsătură de frază, nici o pansea de primăvară, nici o alică vîntorească la adresa confrăților noștri, că se supără, „fac colici și crize de ficat și tre-buie să-i trimitem pe urmă la Herculeana și la Oldnești pe ba-nii Statului.

Viața e recomandabil, să curgă pentru scriitorii, uniformă, ternă, liniștită, ca divina braagă a Dimboiței. Și cînd mă gîndesc că un N. Iorga, după ce l-am înconde-iat cu stiloul și pensula în zeci de feluri și chipuri, m-a in-vitat să colaborez la „Neamul Românesc“ și la toate publica-țiile lui; că N. D. Cocea, după ce l-am caricaturizat, așa cum l-am caricaturizat, a venit la vernisaj și m-a felicitat, îmbră-țișîndu-mă; că T. Arghezi nu m-a purtat niciodată pînă pen-tru tot ce i-am făcut, înștîndu-mă... Măria Sa, la Bilete de Papagal; că Kebranu, Sadoveanu, Mînușescu, Sorbul, Loin-nescu, Victor Eftimiu, Sică Alexandrescu, Tudor Mușatescu și al-itea alte nume mari ale literaturii și artei noastre, pe care le-am vînturat la moara umorului, în fel și fel de chipuri, nu mi-au reproșat niciodată ceva și s-au amuzat copios.

Ei oare erau alfel de oameni? Nu! Nu, pot crede că a dispărut proverbiul sîmț de umor românesc.

Nu mi s-a părut să-l redescoperim de sub niște șabloane minuite și zăbite de niște lamentabili furieri.

Cu Pierre Boileau și Thomas Narcejac despre romanul polițist

AMEDEO MODIGLIANI „La Romana” (1917)

Redacția: Ce deosebete, oare, romanul polițist de romanul crud, de romanul negru, de cel de aventuri sau de cel de spionaș?

Narcejac: În mare vă putem spune că am denumit „romane negre” pe acele care se învârt în jurul unui personaj de povestire în același timp realist și crud, și care pune, în general, în fața noastră pe detectivul particular care anchetează în lumea interlopă. În acest gen de romane cititorului i se oferă scene pline de acte de tortură cu foarte multe sînge și cadavre. Ancheta e foarte redusă, pentru că ea nu presupune nici o eliminare de indivizi suspecți. Acest gen de romane decurge direct din opera lui James Cain, a lui Hemingway etc. de la ceea ce se poate numi tradiția realistă. Să ne închipuim, de exemplu că Zola s-ar fi interesat de lumea interlopă și de polițisti: el ar fi scris desigur „romane negre”.

În ceea ce privește „romanul crud” este aproape același lucru. Este un roman care se complăce în situații extreme care fac apel la tortură și care în totalitatea lui este împotriva conveniențelor.

Redacția: În concluzie, în raport cu aceste genuri, romanul polițist ar putea fi socotit un gen superior?

Boileau: Fără îndoială. În Anglia, de exemplu, romanul polițist nu este pus la index, și desori s-a întâmplat ca profesori de la Oxford să devină și autori de cărți polițiste, ceea ce ar fi de neconceput în Franța, unde romanul polițist este adesea privit cu dezgust: de îndată ce un pusti a făcut o faptă urâtă, strigăm imediat că a citit prea multe romane polițiste.

Redacția: Dumneavoastră amintiri în legătură cu acest gen de roman de noțiunea „literatură de ambiguitate”. Ce înțelegeți prin această expresie?

Boileau: Există mai întâi ambiguitate în raport cu literatura tradițională care este romanul polițist. Dar mai sînt încă ambiguități în romanele noastre mai ales, pentru că problema pe care o punem nu există dect în raport cu un anumit personaj iar pentru un alt personaj s-ar fi putut foarte bine să nu existe. Noi nu dorim să rezolvăm Problema, ci această problemă, ceea ce înseamnă că, în opoziție cu un asemenea tip de problemă matematică noi încercăm să introducem o noțiune de absurditate în maniera lui Kafka, o problemă a cărei ambiguitate este totală. Ca să fie mai clar, personajul care caută soluția este în același timp și victima, este deci angajat: de la el emană problema și el este acela care în primul rînd suferă din cauza ei. Deci n-are luciditatea pe care o adevărată anchetă ar cere-o. În literatura polițistă detectivul apare din afară, el se prezintă ca un tehnician: în romanele noastre el se află înăuntru, joacă rolul de erou polițist, fără voia lui. Acest fel de a procedea ne-a apărut ca fiind singurul care ar putea să reînnoiască romanul polițist. La noi personajele creează ele înțele intriga pe care o au de rezolvat în așa fel încît, această face să ia la iveală faptul că romanul psihologic depășește romanul polițist.

Narcejac: Și cred că o punte între romanul polițist tradițional și literatură a fost aruncată deoarece personajele romanelor noastre sînt acelea care creează intriga, deci cartea.

Redacția: Ce-i trebuie unui roman polițist: pentru ca să fie reușit?

Narcejac: Sînt numeroase exigențe care pot la început să pară contradictorii: mai întâi partea tehnică, mesetegărească, care cere un mare timp de pregătire, apoi crearea personajelor care presupune o gestație foarte lungă și care la noi, datorită importanței pe care i-o acordăm, este cu mult mai prelungită dect într-un roman polițist obișnuit, unde nu sînt decît pionii pe o tablă de șah. Este cazul, de exemplu, la Agata Christie.

Boileau: Sîntem obligați să respectăm un plan foarte sever. Noi trebuie chiar să prevedem actul personajului, înaintea personajului însuși.

Pierre Boileau și Thomas Narcejac sînt incontestabili, împreună cu Georges Simenon, maeștrii romanului polițist francez. Totuși succesul lor extraordinar, ca și faptul că era mai mare parte a cărților lor au fost ecranizate de realizatori celebri („Les Diaboliques” de H. G. Clouzot, „Les Louves” de Sautouky, „Dentre les morts” de Hitchcock, „Majestic” de Henri Decoin, etc.) trebuie să fie explicat nu numai prin marea talent a celor doi scriitori care semnează toate operele lor, sub un singur nume Boileau-Narcejac, ci mai ales prin puternica reținoire pe care au dat-o unui gen care în mod vizibil, părea că trebuie să piară prin proprie-i soartă.

Boileau și Narcejac au încercat să salveze romanul-problemă, modificîndu-i ușor caracteristicile. În loc să scrie romanul detectivului, ca scriitorii dinainte de război sau acela al criminalului, ca James Cain sau al călătorii cu Chase ei au hotărît să scrie povestea victimei. În loc să înceapă cu rîmna, ei au preferat să descrie momentele de ascensiune ale primejdiei, apariția acelei amenințări față de universul familial al unui personaj care pînă în acel moment trăia liniștit. Atunci misterul devine ca o boală proprie lor: lumea încețoșă și ascuțite de legile ei, drama de umple de fantastic. Se pare că întorsătura făcută de Boileau și Narcejac este considerabilă și acest lucru a făcut ca operele lor să li se acorde o apreciere deosebită și un gen care era amenințat să cadă în desuetudine, să reînceapă cu prestigiu. Dar în efort de opera lor de aventuri, cei doi scriitori sînt de așezări teoreticești romanului polițist. Ei au publicat recent în colecția „La science de l'homme”, editura Payot, o carte intitulată „Le roman polițist” în care e prezentată toată evoluția acestei literaturi considerată ca gen minor. Cum în țara noastră acest gen de literatură este foarte îndrăgit, în special de tineret, și pune în același timp mereu probleme, de tehnică, limbaj, imaginație, căutări, am socotit că ar fi interesant pe interviu cu acești renumiți scriitori — supranumiți „les maîtres du suspense”: Boileau-Narcejac.

Primul este parizian, celălalt locuiește la Nisa și este profesor de filozofie.

Avînd norocul să-i întîlnim la Paris pe amîndoi — Thomas Narcejac și Pierre Boileau — binecîștigat să oferim pentru cititorii revistei noastre o „caușerie” despre romanul polițist. Să le aflăm opiniile...

C. M. și L. A.

Apoi, un roman polițist nu se scrie într-un stil prea dificil care s-ar impune în detrimentul intrigii. Dar el trebuie să creeze un ton, o ambianță, o lume care trebuie să se precizeze din ce în ce mai mult cu fiecare pagină. Acestea sînt spuse, ne-am putea perfect imagina că, romanul polițist-tip n-are avea nevoie să cuprindă altceva decît imagini și acuțiuni. Ar fi astfel adevăratul enunț al unei probleme în care cuvîntul este inutil. Și de aceasta am voit să fugim.

Redacția: Se pare că dacă romanul polițist a trebuit să evolueze acest lucru s-a datorat faptului că și izvoarele „groazei”, ele însele au evoluat. Nu ne mai temem astăzi de aceleași lucruri de care ne-am temut acum 50 de ani.

Narcejac: Ne temem de îndată ce sîntem scoși din obi-ceințele noastre: de exemplu: vă înțoarceți acasă și ceva s-a schimbat. Dar un personaj poate de asemenea să spună: „imi inventez teama”, poate arzi voci. Iată deci o nouă ambiguitate. Soluția este uneori mai neliniștitoare decît groaza.

Boileau: Există indiscutabil în ultimul timp o supra-lucrare a efectelor de groază. Trebuie să vă spun că totul a fost încercat în acest domeniu și că prin urmare în prezent dacă se caută vrea originalitate trebuie să luăm problema inversă care facem ceva anti-James Bond. Și aici cu adevărat e ceva de făcut, în special să dezvoltăm elementul fantastic care a fost întotdeauna îndepărtat de romanul polițist tradițional.

Redacția: Stabilind o paralelă între romanul pur și romanul polițist, dumneavoastră scrieți că primul este cunoașterea omului, în timp ce al doilea ar fi mai degrabă mirare dureroasă și uimire în fața lucrurilor. Pentru ce?

Boileau: Datorită, desigur, importanței capitale a faptelor în romanul polițist. Să luăm de exemplu problema spațiului închis: aînt timp cît această rămîne inexplicabilă, cititorul trăiește ca într-o feerie, el erede într-o putere ascunsă a faptelor. Căci aici faptele sînt dum-ninoase, încărcate de semnificație: obiectele pot deveni amenințătoare, aducătoare de nenorociri. Dar ele redevin obiecte de îndată ce le cunoaștem rezolvarea.

Redacția: Ce credeți despre întreprinderea cinematograf-roman polițist?

Narcejac: Mi se pare mai degrabă că cinematograful a fost influențat de romanul polițist decît invers. Observ de altfel că și romanele noastre ca și romanele poli-tiste tradiționale au fost mereu modificate cînd au fost ecranizate. Dar mai ales cinematograful s-a inspirat dintr-o anumită tehnică leșită direct din romanele poli-tiste.

Boileau: Numai romanul polițist de acțiune a fost bine adaptat cinematografului. Romanul de mister nu poate fi transpus pe ecran, el riscă să fie distrus de imaginea care nu se potrivește niciodată cu o problemă abstractă.

Redacția: Cunoașteți ceva despre literatura polițistă sau de aventuri din România?

Boileau: De curînd am avut ocazia să văd un roman de acest gen. Cu toate că nu cîntes românesc, am înțeles după rezumatul tradus în franceză că este vorba despre un roman de spionaș clasic și interesant ca problema. Este vorba de romanul „Moartea vine pe bandă de magnetofon” de Haralamb Zîncă.

Redacția: Cunoașteți țara noastră?

Narcejac: Din păcate, nu, dar am dori să cunoaștem deopotrivă țara, locuitorii ei și mai ales literatura dvs. de aventuri, polițistă etc. Și ca acest lucru să fie util pentru ambele părți, poate că ar fi bine să ne cunoaștem melodele, ideile. Am fi foarte feliții să venim în România și să explicăm în cursul unor conferențe structura acestui gen încă puțin cunoscut. Nu știm dacă se cunosc cărțile noastre la dvs, dar ne-ar place foarte mult să explicăm că romanul polițist poate și trebuie să fie un roman psihologic și ca atare să aibă dreptul să fie acceptat de literatura internațională.

CELLA MINARIT LIANA ANGHIEL

Tristan Corbiere

ÎN AMINTIREA PREA-FRUMOASEI ZULMA

Faciouă nebună de dincolo de barieră

și A UNUI NAPOLEON

Bogată, ea de două j'de ani De-un napoleon, eu june-n bani. Și i-am plasat strîns împreună. Pierzînd, pe-o noapte de minciună. În luna mai, printre castani...

Luna un ochi făcu-n castani. Rotund ca piesa de cinci bani. Si-averea ne pieri-n genună: Un pol de ani! De bani... Și lună!

Polu-n măruntji — vai — de cinci bani! Măruntji și cei două j'de ani! Mereu din ochi în ochi de lună Și cheltînd tot împreună... — E-aproape-o soartă, zic, comună!

— După mulți ani și mulți castani Mulți două j'de ani, mulți poli în bani Si multe ochiuri, multă lună O-aflai — tot fată, -n două j'de ani, Și... colonelă în Comună!

Apoi: trotuar, după talani. Nu-n napoleoni, ci-n gologani... Și mai tîrziu: groapa comună. Noapte pe gratis fără ochi de lună.

REIUARE

Dacă-ma mea gitară Ce-un dor o repară De trei ori barbară: Un Kriss indian,

Tipăt de arsură, Huștean de tortură, Besaceta cu ură, Nu e de alean...

Vocea mea haină, Dacă nu-ți suspină, Cazna-mi dulce, lină... — Treabă de un ban!

Dacă pipa sură, Far, cu necătura Mințile nu-ți fură! — Ars să mă usuc...

Si-orice-amenințare, — Trombă trecătoare, — Dacă grații n-are: — Urlet să n-apuc...

Si-a inimii toată Mare-nflăcărată De-n val nu-i umflată — Să înghet butuc...

Eu o să mă duc!

FEMENII SINGURIAN

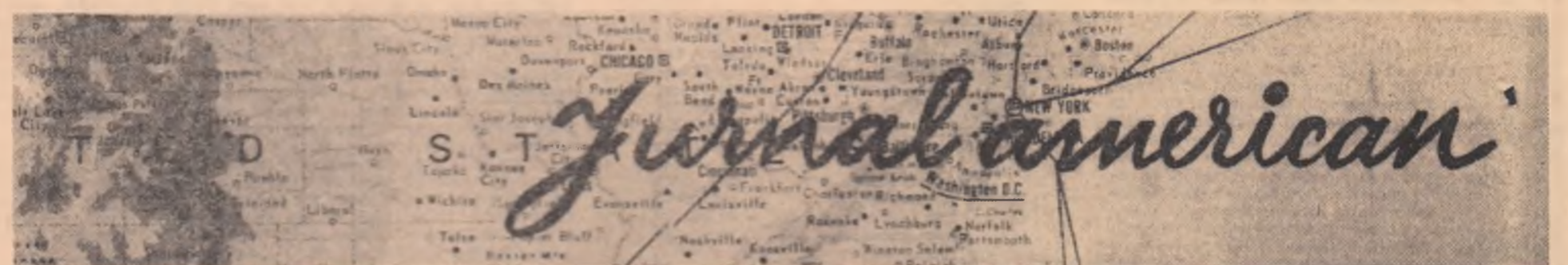
Etern Femenin și eterna mazăre gogomană! Fă-ne-a juca, paite plătim pentu decor! Fiți lumină și rampa... Si tu-n culise, vană. Poți trupul să ții-l dărui pomperului ușor.

Pe-ai noștri umeri biciul pleznească-și dulcea-ți toană. Genunchii și-neunună... și junii cerbișori; Riz! Hai, arată-ți dinții! dar... avem zbir de goană. Și-n noi ceva ce-duce-a eunuc și perceptor.

...Ah, pari a nu pricepe?... — Nici eu — Dar fă pe zina. Sîntem beți: te-nvrîtește! Și plăi: Fă pe hapsina! Hai, cravasează-ți pașa, umilu-ți servitor!...

Să știi să cazi, pe urmă! — dar caz, păstrîndu-ți harul — Și pe nisipul nostru să nu îți lași tîparul!... — E-n slujba de femeie și de gladiator.

În românește de TAȘCU GHEORGHIU

APROXIMAȚII ȘI SUGESTII (III)

Pretutîndeni în lume există o oră decisivă, o oră exorată a serii cînd viața poate să-ți dea oștia sau pretenziile, cînd ceva pîndește ceva și dorința te mistuie și te distruge și îți vine să plîngi, strein și neînțele în mijlocul oamenilor...

Această mare deosebire o am pretutîndeni în ora de început de noapte cînd crepusculul sapă în ziduri înefablu-l hartă. E ceasul alcoolului, al rădăcirilor pe străzi, cînd lumina înducea dintre morții și mișcă dezințuit o teroare tacită în individ. Singele e bolnav, ostent, curge latent de parcă ar căra grele corăbii cu el, o sete de om necunoscut te cuprînde și în automobil fiind spui însoțitorul, dacă nu conduci:

— Mai repede! — Mai repede către unde? În față e beșna, un hău negru de tenebre și poate promisiunea unui loc care să te adăpostească, plin de lumini și de oameni. Fugi de oameni ca să ajungi la alții. Poate acestia vor da deslegare indoielii tale, poate vei auzi acele cuvinte pline de spirit după care tîrșiști de ani de zile, poate vei înțîlni amicul, omul în stare să-ți arate partea întînecată a ființei tale, să te oblige s-o desăvîși pentru că ea, această parte din tine, roade greoi și statornic din liniștea ta.

La Londra unde plouă cel mai des la amiază și aproape niciodată în amurg priveam superbe adolescente cu picioare lungi și părul ca miera, umblînd în suții spre străzile pline de neon și disperare ale cartierului Soho.

— Unde se duc ele? — Au treabă...

Merpeau ca la o pîmbare, purtau în mișcare soldărilor lor o provocare atît de feminină, definitivă, încît simțeau nevoia să le oprești pe fiecare și să le reții măcar scurtul timp în care ar fi fost capabile să-ți zîmbească. Unde se duceau ele, superbe fete de 18 ani? Mergeau în micile abatoare subterane cu 16 mese ca să se desbrace în fața unei grămizi de bărbați tăcuți, concentrați, fără brutalitate în priviri, cu acea jenă secretă și subconștientă de a se afla laolaltă acolo, unde ar fi trebuit, fiecare să fie singuri. Superbele fete de 18 ani cu părul lung și bine perlat mergeau să îmbrace sortul negru, obel-țelor care aduceau spumoase cupe cu bere acleștii mase de bărbați săgăinși însoțit de alte femei, nu indiferente, nu placide, ci geloase, atente, gata să descopere în aceste ființe de aer dectivă expectație cu strictețe. Nu vorbim evident de cali-girli

lăsați, fînd oare împodobit cu jurișor în Biblia ce rîta la capul dr. în jecare hotel...

— Înțeleg.

— Fetele acestea au studii și le vor continua, să își spun, pînă ce vor scoate de cunoștință, de mîră dimineața la școală însoțite de băieții care le duc acasă cum la bar să le dea să bea gin sau whisky; se sîrău candid în mașină și poate merg și mai departe, dar totul se oprește undeva. O să le găsești pe marile șosele în parkingul comun de la urșalele cinematografe în aer liber. Un tub sonor le aduce pînă în mașina ermetic închisă spomotele și muzica filmelor, poate nica să se sîră la ecranul panoramic din față, poate nici nu știu ie în ce film au intrat, poate nu le pasă, cum nu le pasă de celelalte 2.000 de mașini din jur, adevărate odăi particulare. Nimeni nu se uită la nimeni, o regulă tacită. Dar credeți că asta ajunge ca să-i condamnă? Uită-te la ele, nu au fete de femeie încă. Încearcă să guste poate prea devreme din libertățile pe care de fapt nu le au niciodată. A bea puțin gin, a flirta, a merge cu mașina, a campa cu un coleg nu înseamnă absolut nimic. Sînt obișnuite de mici cu partenerii, își fac vizite în familie, nimeni nu le întrebă unde au fost și cu cine?

— Dacă înțeleg bine duc o viață foarte tristă...

— Depine de ce înțelegeți prin asta. Familia americană este foarte solidă și durează, în afara celor ce au bani mulți și idei mai multe, singurii care pot să divorțeze la înfînt, pentru că aici o căsătorie implică obligații pe viață. Femeia se remărdă, dar vechii soț îi servește pensie alimentară la înfînt. Înțelegi? Asta costă. Si atunci alegerea dărdăbului este îndelungată, prudentă, repetată. Pîmbrele pe autoritățile week-end-urile comune nu înseamnă absolut nimic. Mai degrabă o camaraderie prelungită, un schimb nativ de salută, o cercetare corbă a cărni, cel mai adesea alt. Există evident și experiențe, cu riscurile respective, nu uitați că avortul este interzis, dar, proporțional, asta nu e caracteristic. Cele mai multe din fetele acestea superbe termîd în bigotism, fac copii numeroși, se merge unora pînă la nuntă putînd zice, aproape nu există că-

min fără copii. Urmasul american este mîndria lui, este prelungirea aspirației lui într-o societate care nu-i dă aproape în 90 la sută din cazuri ceea ce a visat. O lupă pe generații, mai bine zis, din generație în generație...

— Și aceste mame potențiale, aceste soții virtuozose, cunosc ele drapoștea? O iubire la modul acela desănat europeanesc care nu dă atîta durere de cap?

— Poate prin provinci, dar acolo sentimentul pur e înăbușit de birfa locală, de partidele în lanț ce se prapuză pe probleme și interese... Nu căuțați pe Romeo și pe Julieta în America...

— Domnule, poate știți mai bine decît mine lucrurile acestea, oricum ele nu-mi fac nici o bucurie. Ayadar...

— Să bem, să le prîvim, să tăcem...

În hotelul superbului hotel Baltimore se aprindeau luminile de seară. Fetele cu părul ca miera, bine piepănat, în rochii ireproșabile din splendide materiale treceau însoțite spre sălile de dans. Din pereți cădeau lumini discrete, îndulcitoare, se auzea, murmurul seducătoare al marilor restauran-te, amestec de ciocănituri discrete de pahare, de soapte și de melodii abia înginate de orchestre ce nu sîntes instrumentele. Bărbații înalți, blonzi, în costume de seară, cu cămăși scrobitate, albe, cu cravate argintii ca plumbul spuneau inutilități veșele la urechea partenerelor. Nu aveau nimic amoros în gesturile săvîrșeau o ceremonie veche, amabilitatea lor nu îmbrăca formele pozitive cu ropeneții, aveau o distincție neostentativă, dar cu atît mai tristă pentru ochii unuia ce venea dintr-o lume de patîmi deosebite. Societatea ce i se înfășura era o societate fără sim-țea. Înțelegem de abia atunci nevoia de evaziune, de senzații tari a trecutului tineret ce substituie amorului viteze. Dar goana unui automobil nu poate înlocui ceea ce sună buzele și mințile și ceea adîncă rădăcine a drapoștea...

Erau fetele și băieții din Ke-rouak, acei rădăcitori ai șoselelor, nebuni, camarazi, bețivi, muncitori de ocazie, mereu cerșind unghi ceva ce ar fi putînd dobîndi mai ușor. Dar acel ceva

EUGEN BARBU

Colaboratorii noștri vă recomandă:

CARTEA: Basarab Nicolescu — Ion Barbu. Cosmologia „Jocului secund”, editura Minerva.

TEATRU: My fair lady, premieră la Teatrul de operetă.

FILM: Obsesia, coproducție franco-italiană; cu Michele Morgan, Raf Vallone; regia Jean Delannoy.

ARTE

Colaboratorii noștri vă recomandă:

CONCERT: Recitalul violonistei Lola Bobescu, în program lucrări de Bach, Beethoven, Vivaldi, Schumann, luni 6 mai, ora 20,00, la Ateneu.

EXPOZIȚIE: Pictură cinetică, expoziție de grup, galeriile Kalinderu.

TELEVIZIUNE: Doamna de pe plaje, film artistic cu Joan Crawford, joi 9 mai, programul 1, ora 21,30.

O lăudabilă inițiativă, care merita din partea Direcției teatrelor în orice caz mai multă atenție decât simpla încuviințare formală, a condus la o frumoasă confruntare artistică între două trupe cu nobile tradiții în țările de origine. E vorba de Teatrul Național Sîrb din Novi-Sad, trupă prestigioasă, deținătoare premiului întâi la Festivalul Teatrelor Dramatice din Iugoslavia, îndrumată cu competență autoritate de o remarcabilă personalitate intelectuală, Hagici — și de Naționalul croațean.

Spectacolele prezentate la Craiova și București de artiștii sîrbi au atras atenția asupra virtuților reale ale trupei, după cum aceste spectacole ne-au impus prin relevabila preocupare a conducătorilor trupei de a face din scena de la Novi-Sad un laborator și o rampă de lansare pentru dramaturgia sîrbă. Nu poate fi omis, apoi, nici faptul că pe lângă acest teatru funcționează un adevărat institut de pregătire a viitorilor actori și nu numai, evident, pentru Voievodina sau Serbia.

Reîntorcînd, deci, vizita colegilor sîrbi, Naționalul croațean se afla în fața unui examen sever, dincolo de faptul că primul său turneu internațional se cerea onorat cum se cuvine.

Repertoriul turneului croațean, alcătuit judicios pentru a pune în valoare disponibilitățile variate ale trupei, fantezia regizo-

rală și scenografică, intelectualitatea preocupărilor, a reținut la Novi-Sad și apoi la Belgrad, atenția spectatorilor și a criticii de specialitate, aceasta din urmă cunoscută ca fiind de o acută severitate și pe care eu țin să o apreciez de la început pentru remarcabila ei promptitudine gazetărească, pentru obiectivitatea ei neîndoieșnică.

Din suita celor trei spectacole prezentate de croațeni la Novi-Sad s-a detașat cu evidentă reprezentarea Othello față de care încă de la Conferința de presă, ziaristii ca și artiștii sîrbi au manifestat un viu interes, transformat apoi în entuziaste elogii. Dar, așa fi nu numai nedrept și lipsit de obiectivitate dacă n-aș releva faptul că fără celelalte două spectacole, Procesul Horia și Tartuffe în direcția de scenă a lui Miron Nicolescu, imaginea frumoasă lăsată publicului sîrb n-ar fi putut fi întreagă. De altfel, cronica finală, datorată unui critic de o certă autoritate și prestanță profesională, Miodrag Kujundzić, purta semnificativul titlu: Respect actorilor români. O întregă pagină a cotidianului sîrb Dnevnic releva, cu competența amintitului cronicar, faptul că trupa croațeană s-a dovedit un colectiv ambițios, bogat în talente diverse, cu o pregătire scenică remarcabilă, ilustrînd din plin virtuțile școlii teatrale românești.

DINU SĂRARU
CRONICA TEATRALĂ

Turneul
craiovean

Procesul Horia, comentat favorabil de public și nu numai de cel cunosător al limbii române, bogat reprezentat în seara spectacolului, a pus în lumină concepția regizorului Miron Nicolescu, decorul său sugestiv și calitățile indiscutabile ale unor interpreți ca Radu Nicolae, elogiat pentru finețea jocului său în rolul Iancovici, C. Sasu sau Ion Pavlescu, care a cucerit sufragii unanime în toate spectacolele, considerat fiind o personalitate actoricească de prim rang.

Tartuffe, ultimul spectacol, realizat de același Miron Nicolescu a relevat însușirile Marinei Bașta, din nou ale lui Nicolae Radu, virtuozitatea lui Ion Pavlescu. Deși personal manifest unele rezerve față de modalitatea propusă de acest spectacol sau, mai exact, față de traducerea ei scenică, sint obligat să recunosc că succesul la Novi-Sad a fost surprinzător.

Dar, cum spuneam, spectacolul care a stîmmit într-adevăr entuziasmul publicului și al criticii, și la Novi-Sad și la Belgrad, a fost Othello. Pentru toată lumea a fost un succes răsunător și nu pot fi omise aprecierile călduroase, emoționante și emoționate ale Secretarului de stat pentru cultură din Voievodina, Stoian sau ale Directorului Naționalului Sîrb, Hagici, ca și elogiile cuprinse în cronicile lui

Kujundzić la Novi-Sad, sau aprecierile cunoscutului critic de la Politika din Belgrad, Finji.

Regia lui Călin Florian, pentru care directorul de scenă și în țară s-a bucurat de o apreciere călduroasă, a fost primitivă în Iugoslavia cu interesul și surpriza inovațiilor superioare artistice. Din rîndul interpreților, actorul Vasile Cosma, Othello, a cucerit și aici un mare succes, confirmînd și cu această ocazie talentul său puternic, tradus în forța cuceritoare cu care actorul a făcut din personaj un moment artistic memorabil pentru Novi-Sad. În Desdemona, la Novi-Sad ca și la Belgrad, Eva Pătrășcanu, aflată în reprezentare pe scena Naționalului croațean, s-a impus cu autoritate ca fiind, datorită interpretării sale rafinate și nuanțate „cea mai nobilă prezentă a spectacolului” jocal său făcînd obiectul unei atente analize elogioase în cronica intitulată, cum spuneam, „Respect actorilor români”. Revelația spectacolului Othello a fost Ion Pavlescu care, în Iago, a dat publicului un adevărat recital de virtuozitate pe care-l confirmăm cu toată obiectivitatea.

Îmi rămîne să urez trupei croațene, să se impună și în peisajul nostru teatral, în continuare cu același succes.

Expoziția

retrospectivă de arte plastice '63-'68 (II)

Din punct de vedere tematic, pictura expusă zilele acestea la Dalles acoperă o mai mare suprafață din realitate, sint abordate genuri variate cum e de altfel și firesc într-o expoziție retrospectivă de o asemenea anvergură. Astfel, dacă în confruntările de acest tip din iarna trecută, consemnam o anumită predilecție pentru peisaj și natura moartă, întîlnim de astă dată, alături de ele, scena de inspirație istorică, evocarea cotidianului — momente de muncă sau de destindere — portretul, etc. Mișloacele picturale prin care se face transmiterea unor stări conținuturi, deși permit individualizarea destul de precisă a artistului creator respectiv, se caracterizează în general printr-o prezentare plană, bidimensională, pinza alcătuiindu-se după ritmurile unei compoziții în primul rînd decorative. „Chimie în industrie” a lui Pavel Codiță, ca și „Parametrii noi” — Vladimir Șerban, prezintă așturi de o siluetă costumată tipic pentru mediul portretizat, o serie de elemente — retortor, fevi, etc. — silizate, ce organizează pinza după ritmurile formelor lor. Acești stilizări — de fapt mai mult o reducere, o prescurtare, schematizarea, caracterizează și „Momentul revoluționar 1948” a lui Virgil Almasan, tabloul intitulat „1907” — Binder Antoaneta, sau „Protest 1933” a lui Iacob Gh. în care violența mișcărilor e domoșită de cerințele prezentării decorative. Sub presiunea titlului — „Noaptea de 23 August” — pinza abstractă a lui Eugen Popa — stropitură polierome pe un fond uni — devine cifra jocului de artificii, sărbătorese. „Țara românească sub Mircea cel Bătrîn” de Vintilă Făcăianu, o enluminură de mari dimensiuni, urmărește cu o mare minuțiozitate gesturile unei multitudini de personaje, ce acoperă întreaga suprafață a tabloului. Tot evocări pe teme istorice, „Omajul 1907” — Nutiu Romul sau „Decabal” — Labin Gh. nu sint puse în valoare de eclerajul total nesatisfăcător al părții de la balcon a Dallesului. Scenele de repaus, de intimitate, mai puțin numeroase, sint abordate printre alții de Margareta Șterian a cărei „Cină a călugărilor” privity pionaj, e învaluită într-o atmosferă de desincute, de Clin, Blenda — „Intimitate” — tablou unitar în care stilizarea și sugestia cromatică își răspund, de Ion Sălișteanu în „După lucru”, etc. Urmărind dezvoltarea fătului în diferitele perioade de maturizare, explicativa „Maternitate” a lui Camillean Demetrescu, pictată cu acele culori aspre, crude, care par să fi înglobat în preparata lor lumina de neon, se înscrie în același decorativism quasi-general.

Practicînd o pictură în care consistențele materiale se transformă în irizații de culoare, Simona Vasiliu-Chintilă („Scrin” și „Daruri solitare”) impresionează prin lucrul de nuanță, prin distingerea de registru ilric introduse în cadrul aceluiași pinze, realizate prin mijloace pur picturale, fără vreun suport literar. Deosebită ca viziune de pinza anterior amintită, „Șantierul naval” al lui Vladimir Șerban, prezintă pe un fond alb vibrat cu gri, cu roșu,

blu, abstracte forme gondolate, metalice siluete roșii, umbrite de negru, cu pasta zgirată pînă la alb. Această cenzile necrispată, nelimpă programatic, caracterizează „Cactușii” lui Dan Cristian, „Apa” lui Florin Ciubotaru în care contururile, ce îmbracă lax siluetele, determină o tipologie devenită tipică.

În portret, și mai ales în portretul colectiv des întîlnit în actuala expoziție, interesul nu merge atît spre adîncirea, individualizarea psihologică, cît spre determinarea unor raporturi de formă și culoare între șeele pictate. Dîna păcate un anumit tip de stilizare ce scute în evidență angularitățile, chiar acolo unde forma nu se descompune pe aceste trasee, stăruie ca o formulă, și o regăsim într-un număr nu neînsenat de tablouri: în „Cătorii zilelor noastre” — Petre Abrudan, ca și în „Fortule de familie” — Mircea Ion, în „Bocteni” — Selnic Alex, ca și în „Scutul păcii” — Ifod; Eugenia, în care se realizează, însă, datorită unei prezentări compoziționale în care formele sint incluse într-un bloc compact, și a cromaticii, o mai mare unitate de viziune, etc. Construit în culori clare, vioale, stilizarea după popular a lui Ioanid Costin „Tinerete”, figurează așturi de „Darurile toamnei” — Ion Popescu Negreni, „Fetele” lui Fapas Tanasis, „Femei și copii” — Ion Grigore, printre pinzele care rup monotonia de abordare a acestui gen.

În natura moartă aceeași dorință de a reduce ș-biectele pictate la schema lor abstractă, ce permite realizarea unor acorduri, rimări, în primul rînd pe criteriul cromatic și formal, renunțîndu-se la determinarea materialității lor specifice, se face simțită. „Natura statică” — Vasile Grigore, este un priel de armonizare a culorilor solare aduse la incandescență; Barcan Nicolae realizează sub același prețel, variații în verde. Regăsim procedul, folosit cu deosebire mai mult sau mai puțin individualizante, la Aurel Nedel, Abod Nagy Bela, Nicolescu Petrovici, Clin, Pauluț, Valentin Hoeflich etc.

Printre peisaje, în majoritate de o monotonie stînjitoare, remarcăm „Pe valea Izel” — Oltanu Cornelia, în care intrăsierea de zone cromatice adăpostește, într-o atmosferă de legendă, căsuțe, pomi, femei în fotele caracteristice. „Peisajul din Bărăgan” al lui Grigore Vasile, „Amurgul” lui Petre Achiteneț în creșterea de peisaj „Etat d'ame”, Grigorescu Vincentiu, în „Vară”, și „Iarnă”, urează de simbolismul cunoscut al culorilor: dungi verticale verie-galbene pentru vară, alb, roz, bleu, pentru iarnă; „Noaptea de primăvară” — Baboie Vasile, „Pădure” — Elena Apostolescu, prin cromatica unitară, transmit o atmosferă de lirism conținut.

CRISTINA ANASTASIU

PLASTICĂ

Mattis - Teutsch

Pentru cei neinformați vom menționa că brașoveanul Mattis-Teutsch, a cărui expoziție comemorativă a fost deschisă de curînd în orașul său de baștină se afla deja în 1920 printre celebritățile mondiale ale avangărzii. Într-adevăr, arta lui Mattis-Teutsch — pictor, sculptor, grafician — a beneficiat de cele mai competente și entuziaste aprecieri și a stîmmit ecouri de tot ample în lumea întreagă încă din 1918, cînd îl întîlnim în cercul înflăcăratului Herwarth Walden, pionier al artei moderne la Berlin. În galeria acestuia, în zîrnitul „Der Sturm”, Mattis-Teutsch organizează prima expoziție personală. Iar în 1921, Walden îl prezintă în alte expoziții alături de Paul Klee și Marc Chagall, mai tîrziu împreună cu Archipenko. În 1919, cînd Walter Gropius a întemeiat „Bauhaus”-ul, Mattis-Teutsch îl urmează. Turburat de aspectele agitate ale expresionismului, refuzînd totodată să se lase pradă sentimentului dizolvant al epocii, Mattis-Teutsch optează pentru acțiune și se dedică căutării acelei ordine pe care o dorea salvatoare. Se atasează mișcării lui Gropius, intrucît în umanismul ei află suport pentru explorarea funcțiilor sociale ale unei „arte totale”. Conceptuă drept o activitate substanțială experimentală, debarasată de orice imperativ idealist și doctrinal, arta lui Mattis-Teutsch aspiră la amploare colectivă și universală. Cu acest program se prezintă în expoziții la București în 1920, la Roma, Berlin și Chicago în anii 1923, 1924, la Paris în 1925 și din nou la București în 1929, 1932, și 1937.

Preocupat să anuleze trecutul și să pregătească viitorul, Mattis-Teutsch a încercat să transpună revoluția în artă. De altfel, nici în perioada cînd fusese student în sculptură la München, între anii 1902—1905, nici în anii 1906—1908, cînd se afla la Paris, sau în cei următori, cînd pe datele naturii studiază efectele cromatice și valențele expresive ale liniei — exerciții cu reminiscențe impresioniste, fauviste și expresioniste — Mattis-Teutsch nu concepea arta altfel decît ca o vocație sacerdotală. Niciodată nu și-a închipuit că arta ar putea fi „gratuită”, Dimpotrivă. Convins de necesitatea

și eficiența socială a imaginii, de valoarea ei pentru colectivitate, Mattis-Teutsch avea să declare în cartea sa Ideologia artei (tipărită în 1931 la Potsdam): „Arta exprimă conținutul de idei al epocii. Artistul trebuie să exprime în opera sa apariția omului nou”. Gîndită ca o forță activă a culturii, capabilă să restituie stabilitatea emoțională a societății, arta lui Mattis-Teutsch viza echilibrul. Și ca orice echilibru și cel rîvnit de artistul brașovean rezulta din apariții: pe de o parte extrordinara libertate a gestului ritmic amplu desfășurat, pe de alta servitarea construcției ce impune impulsurilor și violențelor logice unor forme savant ordonate; pe de o parte elementele instructive ale creației, pe de alta voința forme însăși ce impune coerență, stabilitate, armonie.

Limbajul lui Mattis-Teutsch e de obicei impetuos. În tumultul elementelor structurale e totdeauna conținut însă patosul unor calde sonorități umane. Nici atunci cînd solicită mecanismul stilizării sau al hieratizării, nu elimină tensiunea vitală, ci o potențează pînă la limitele îngăduite de imagine. În ciclul intitulat Compoziții, îndrăzneala cu care recrează în șocuri cromatice spiritul însuși al unei lupie, conferă tablourilor o vizionară realitate, realitate ce adună în identice subiectivitatea artistului și o dramă colectivă. Aștăzi pare cert că pînă și arhitectura nonfigurativă a lui Mattis-Teutsch a urmărit o țintă de loc abstractă: crearea unei noi legități în care îmbinările neconvenționale se vreau expresii ale acelei societăți ce refuză ideea concilierii cu trecutul și își asumă răspunderea istorică de a crea totul, la nevoie, din nimic. Forme, culori, relații — statice, dinamice, preponderent verticale sau horizontale — devin, astfel, în codul artei lui Mattis-Teutsch, simboluri ale unei atitudini revoluționare, — manifest spiritual al unei viziuni profund etice. Sau, cum spunea Moholy-Nagy: „în propria-i formă — însăși armonia universală în faptă”.

RAOUL ȘORBAN

FILM

Concurență TV

Anchete, statistici, mese rotunde, studii de sociologie, consfățiri în toate funcțiile obolului semnalează că filmul se află în grea cumpănă din pricina năvalei TV. Ca un urias nor de lăcuste sau de nisip, televiziunea pătrînd și se instăpînesc pretutîndu, rozînd cu neșat cifra credincioșilor săilor de cinematografi, în sensibilă scădere. Pînă acum primejdia se atîna parca în afara noastră, dar odată cu construirea noului, impozantului centru de televiziune, format cu inaugurarea celui de al doilea program și cu multiplicarea nestăpînită a aparatelor de recepție, ea devine o problemă reală, actuală și la noi.

Evident, nimeni n-o să conteste forța de atracție a televiziunii, ispitele ei febrile, avantajele unei omniprezențe confortabile. Ca mass-media, ca instrument de informare promptă și directă, televiziunea e încă de pe acum imbatabilă. Sunt țări, ca de pildă Anglia, unde cinematografia a renunțat la producția jurnalelor de actualitate, acestea trecînd cu totul în sfera de manifestare a TV. Dar născocirea vicleană (și nu mai puțin genială) a benzii magnetice care înregistrează, pe lîngă sunet, și imagini, pare să amenințe filmul artistic, dimpreună cu teatrul. Nu încapă îndoielă, mijloacele televizive sînt semete și nemiloase cu cinematograful, care, mult mai repede decît ne-am fi închipuit, devine acum o artă „veche”, „tradițională”.

Rămîne totuși un domeniu în care TV este, și va fi încă timp îndelungat, tributară filmului: acela al esteticii, al condiției artistice. Spectacolul (cinematografic) de televiziune nu-și are o poezică proprie și nimeni nu poate să afirme astăzi dacă și cînd o va avea. Ca ledera parazită, filmul de televiziune (sau filmul la televiziune) se încolăcește deocamdată în jurul trunchiului mai viguros al artei cinematografice. Și tocmai în acest aparent pericol de sufocare stă, cred, și posibilitatea de salvare a filmului ca fapt estetic. Chiar dacă ecranele televizorilor se vor mări considerabil în viitor, chiar dacă „vizibilitatea” programului TV își va sporii selectivitatea, filmul ca artă nu va putea să supraviețuiască decît în sala de cinematograf. E limpede pentru oricine că între a vedea un film artistic la televizor (în ciuda stîutei comodități domestice a fotoliului, papucilor și a cafelei) și a-l vedea la cinema se stabilește un raport de calitate net favorabil acestuia din urmă.

Există astfel o situație obiectivă, determinată atît de virtuțile cît mai ales de limitele specifice ale celor două mijloace de comunicare, o situație de care arta filmului va trebui să stea profita. Las la o parte măsura firească de protecție, potrivit căreia un film nu intră în circuitul de unde al televiziunii decît după un număr de ani, adică după ce-și epuizează durabilitatea în rețeaua de săli. Mă gîndesc mai curînd la alte două aspecte: pe de o parte, filmul va fi nevoit să-și adîncească, să-și accentueze caracterul de artă, iar pe de altă parte, să-și amelioreze substanțial locurile de spectacol. Numai o sală cu o înzestrare tehnică de mare finețe și cu un confort maxim va reuși, în viitorul nu prea îndepărtat, să-și ispitească și să-și păstreze publicul.

În fond, e vorba de un deziderat mai vechi decît televiziunea, care — ce-l drept — face să se precipite împlinirea lui: opere de înaltă valoare și lăcșuri de cultură (cinematografică) demne de acest nume. Operele de artă intră în competența cineastilor-creatori: „lăcșurile” — în aceea a cineastilor-organizatori. Oriicum, cu săli neprimitoare, antipatice, mizere sau sufocante cum sînt „Timnuri noi”, „Centrala”, „Victoria” — ca să amintesc doar cîteva mosteniri străvechi din inima Capitalei — nu vom putea merge multă vreme înainte. Modernizarea, redimensionarea într-o nouă perspectivă a rețelei de localuri cinematografice a devenit o problemă actuală, la fel de importantă ca și aceea a înseși creației de artă în film.

FLORIAN POTRA

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHIEI (redactor-șef adjuncți), ION DODU BALAN (redactor-șef adjuncți), GICA IUIEȘ, SANZIANA POP, M. N. RUSU, DINU SĂRARU (secretar general de redacție), VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentare grafică ȘTEFANA MARBUR